

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

TAGAJÁNLÁSOK

1918-BAN

KÉZIRAT GYANÁNT

BUDAPEST

HORNYÁNSZKY VIKTOR CS. ÉS KIR. UDVARI KÖNYVNYOMDÁJA

1918.

061. 12 MTA

ALMÁSIAK EGYEZMÉNYE 1901. É. Y. 1000

MOZAJT ADAT

ALMÁSIAK EGYEZMÉNYE 1901. É. Y. 1000

TAGAJÁNLÁSOK

1918-ban.

AZ I. OSZTÁLY B) ALOSZTÁLYÁBA

RENDES TAGNAK:

I.

NÉGYESY LÁSZLÓ lev. tagot, a budapesti tud. egyetemen a magyar irodalomtörténet rendes tanárát az Akadémia első osztályának irodalmi alosztályában megüresedett *rendes tagsági* helyre tisztelettel ajánlom. Négyesy 1896 óta, tehát huszonnégy éve tagja akadémiánknak. E két évtized alatt azokat a reményeket, melyeket választásakor az akadémia fűzött munkásságához, fényesen beváltotta. Nem szükséges rámutatnom, hogy az akadémia munkájában beszédeivel, felolvasásaival, bírálataival milyen állandó, buzgó és érdemes részt vett. Míg korábbi munkásságában a főszó a nyelvészetre, az úgynevezett irodalmi segédtudományokra, különösen a magyar rythmika buvárlatára esett, újabban inkább az irodalomtörténet művelésére tért. Azonban stíltörténeti dolgozatait is egy nevezetes értekezéssel gyarapította, melyben a *nyelvújítást stilkritikai szempontból* vizsgálja s azt a felfogást fejti ki, hogy nyelvújításunk elsősorban stílreform volt. Irodalomtörténeti dolgozatainak legnagyobb része: beszédek és tanulmányok. Ebbeli munkásságát az a ritka vonás jellemzi, hogy az irodalomtörténetírás minden ágában és irányában nemcsak fáradatlan kedvet, hanem kiváló tehetséget is mutat: forrástanulmányban és szövegkritikában, lélektani elemzésben és esztétikai méltatásban. Ez utóbbi tekintetben *Arany művészetéről és elméletéről s Eötvös költeményeiről* szóló *értekezései*, *Tompát*, *Bajzát*, *Toldyt* és *Helmecczyt* ünneplő beszédei, lélektani és esztétikai elemzések mélységénél, de különösen a működésükben jelentkező fejlődéstani mozzanatok értékes megállapításánál fogva kiváló és maradandó becsűek. *A magyar költészet eredetét, az Arpád-kori mondatkompozíciókat és Katona költészetének szülőföldi elemeit* tárgyaló dolgozatai, főképp az első kettő, szinte meglepő bizonyosságát szolgáltatják, hogy néprajzi és költészet-tani gazdag és eleven képzettségével a leghomályosabb területeken

is mily biztosan halad és milyen becses eredményeket gyűjt. *Arany János pályájáról* a tanuló ifjúságnak írt és a Kisfaludy-Társaságnál megjelent kis könyvét egész kritikánk szinte ünneplő elragadtatással fogadta. Megemlítve még, hogy magyar irodalomtörténeti nagy kézikönyve is, melyet Császár Elemér társunkkal dolgozott, immár elkészült: csak a Kisfaludy-Társaság Nemzeti Könyvtárában megjelent *Zrinyi-kiadására* legyen szabad rámutatnom. E kiadás, mind a szöveg kritikája, mind forrástanulmány, mind tárgyi és nyelvi jegyzetei tekintetében oly kiváló, melyre valóban büszkék lehetünk s a melylyel külföldön is igen kevés kritikai klasszikus-kiadás állja ki a versenyt.

Tiszteletteljes ajánlatomat annak a meggyőződésnek kifejezésével zárom be, hogy Négyesy László választásával Akadémiánk erőben úgy, mint díszben gyarapodni fog.

Budapesten, 1918 febr. 28.

Beöthy Zsolt r. t.

LEVELEZŐ TAGNAK :

II.

Dr. SOLYMOSSY SÁNDORT, a felső építőipar-iskola tanárát az I. osztály B) alosztályába *levelező tagnak* ajánljuk.

Solymóssy Sándor három évtizede a néplélektan és az összehasonlító mesekutatásnak egyik legkiválóbb művelője. Mint a magyar és a külföldi meseirodalomnak avatott ismerője különösen azon a területen munkálkodik, melyen boldogult Katona Lajos olyan értékes eredményeket ért el. Tanulmányaiba mindig belevonja az aesthetika, irodalom és poetika határterületeit s ily módon a néplélektan eredményeit sikeresen gyümölcsözteti bennük. E tekintetben talán legkiválóbb munkája: *A lyra és epika eredetéről* írt nagy tanulmánya, mely e kül- és belföldön sokáig meddőn vitatott kérdést az őslappotú népek költészetének elemzésével egészen új irányba terelte s e részről meg is oldotta. Ugyanez alapon foglalkozott *Az énekes rendek keletkezésével* is és ezt a kérdést is teljesen új szempontokból világította meg. A mesék indítékainak elemzéséből keletkezett a maga nevében egyetlen tanulmánya: *A jávorfa meséjének európai elterjedése*, mely e mesének százakra menő változataiból megállapítja nemcsak pontos földrajzi elterjedését, hanem a közös ágból hajtott három főtípusnak európai elhelyezkedését is. A néplélektan és irodalom belső kapcsolatát mutatta ki az *Arany János népiességéről* írt értekezésében, mely igen sok új eredményt tárt föl a nagy költő működésének belső valójából. Valamennyi — körülbelül százra menő — dolgozata, melyek közt számos tisztán irodalomtörténeti és a műbírálatba vágó munkája is van, kitűnik szigorú módszerességével, éles

ítéletével, a szakjába vágó irodalomnak ritka nagy terjedelmű ismeretével és nagy aesthetikai műveltségével.

Tudományos munkássága alapján Solymossy Sándor teljes mértékben megérdemli az akadémiai tagságot.

Nagyobb dolgozatai a következők: A karácsonyi misztériumok eredete. E. Ph. K. 1888. évf. 431. — A Betlehem a népmisztériumokban és a dráma történetében. U. o. 1894. — Népdal és mődal. M. Szemle 1898. 38. sz. — A nagy Pán mondája. M. Szemle 1899. 12. sz. — Ethnographia és aesthetika. Ethn. 1904. 449. — A lyra és az epika eredetéről. Ethn. XVII. XVIII. — Az énekesrendek keletkezése Ethn. XVIII. — A hobby-horse-ról Shakespeare-nél. Shakespeare-tár 1910. — A főrévi színjátékok Ethn. XXII. — Idegen mesék meghonosodása. Ethn. XXIV. — Toldi és Parcival. U. o. — A jávorfa meséjének európai elterjedése. U. o. — „A vadász temetése.“ Egy népszerű képszármazás története. U. o. — Az ezeregyjé meséi. U. o. — „A szép ember“ meséje Ethn. XXVII. — Arany János népiessége. Ethn. XXVIII. — Ellentétek hatása a művészetekben. N. Nőnevelés 1916. — Vargha Gyula költeményei. N. Nőnevelés 1916. — Benedetto Croce aesthetikája. Nemz. Nőnevelés 1917. — Az egyéniség. Egy fejezet az aesthetikából. N. Nőnevelés 1917.

Heinrich Gusztáv r. t.

Szinnyei Ferencz l. t.

Tolnai Vilmos l. t.

A II. OSZTÁLYBA

TISZTELETI TAGNAK:

III.

WEKERLE SÁNDORT, Magyarországnak immár harmadik ízben miniszterelnökét a II. osztályba tiszteleti tagnak ajánljuk.

A Magyar Tudományos Akadémia az ő becses közreműködését az Igazgató-Tanácsban már évek óta igénybe veszi, de bokros érdemei oly mélyrehatók, hogy azok másnemű elismerésre is méltóvá teszik őt. Ezek közül csupán azokat említjük fel, melyeket még mindeki politikai ellenfelei is elismertek.

Midőn az újabb alkotmányos aera alatt államháztartásunk összes közállapotainkat veszélylyel fenyegető nagy és senki által eltüntetni nem tudott, idült hiánynyal küzdött, egyensúlyának helyreállítása kétségtelenül neki volt köszönhető. Ennek bekövetkeztével nyomban hozzálátott romlott valutánk rendezéséhez, a mi az osztrák tényezők és közvélemény által emelt nehézségek legyőzése után a magyar törvényhozás és a saját dicsőségére neki akként sikerült, hogy ma osztrák szakértők véleménye szerint is annak keresztülvitele nélkül a világ-

háború rettenetes anyagi terheit nem lettünk volna képesek úgy elviselni, mint a hogy azokkal tényleg megbirkóztunk.

A socialpolitika terén ő oly alkotásokat létesített, melyek az állami közreműködésnek e téren fényes mintaképei. Ilyen például a fővárossal határos óriási Wekerle-munkástelep, melyet az itt megforduló és érdeklődő külföldiek is méltán megbámulnak.

Az egyenes adóknak általa eszközölt reformja modern alapokra fektette idevágó törvényhozásunkat, mely ma annál becsesebb, mert pénzügyeink életbevágó továbbfejlesztésének szilárd kiindulási pontját képezi.

Szeretetét és tiszteletét a tudomány és nemzeti közművelődés iránt kormányzati működésén kívül tanúsítja az is, hogy mint magántanár a budapesti tudományegyetemen hosszabb ideig előadta a pénzügyi joggal együtt a pénzügytant; az egyenes adók reformjáról írt tanulmánya, mely reformjavaslatainak alapelveit tartalmazza, szakirodalmunkban számot tesz, és az, hogy több évtized óta tiszteletbeli elnöke a Szabad Lyceumnak.

A Magyar Tudományos Akadémiának mindezeket meg nem látni lehetetlen, mert Wekerle Sándor, alapszabályaink szavaival élve, valóban „oly tudományt pártoló hazafi, a kitől az Akadémia a maga díszének és javának öregbedését várhatja“.

Gaal Jenő r. t.

Csánki Dezső r. t.

Báró Forster Gyula t. t.

A II. OSZTÁLY A) ALOSZTÁLYÁBA

LEVELEZŐ TAGNAK:

IV.

DR. SZÁSZY-SCHWARZ GUSZTÁV budapesti egyetemi tanárt *levelező tagnak* ajánljuk a II. osztály A) alosztályába. Szász-Schwarz Gusztáv több mint 30 év óta igen gazdag és fölötté értékes irodalmi tevékenységet fejt ki a jogtudomány, főleg a magánjogi jogtudomány terén. Nemcsak szellemes és élénk tollú író, hanem elsőrendű tudós, a ki folytonosan és behatóan foglalkozik a jogtudomány kérdéseivel és mélyen behatol azokba. Egyes dolgozatai, a melyek német nyelven is megjelentek, külföldön is osztatlan elismerést szereznek a magyar tudományosságának. Köztük különösen kiemelkednek a jogi személyiségről írt tanulmányai. Szász-Schwarz Gusztáv megválasztása nemcsak igazságos elismerését jelentené a tudományos működésnek a Tud. Akadémia részéről, hanem az Akadémiának is díszére és javára szolgálna. Szász-Schwarz Gusztáv nem hiányozhatik az Akadémia tagjai sorában. Ebben a meggyőződésben ajánljuk megjelöl-

lését. Szász-Schwarz Gusztáv dolgozatai, a melyek könyvkereskedésben megjelentek, a következők: A végrendelkezési szabadság a római jogban. 1881 (145 l.); A jogi seminariumok kérdéséhez. 1883 (36 l.); Új irányok a magánjogban. 1884 (87 l.); Az animus domini bírálata. 1885 (41 l.); A tulajdon-fenntartás (pactum reservati dominii) hatálya. 1886 (50 l.); A pénztartozások fizetőhelye és perelhetősége. 1887 (44 l.); Az újabb birtokirodalomhoz. 1888 (16 l.); A tulajdon-átruházás kellékeül ingóknál az átadás megkívántatik-e? 1889 (36 l.); Magánjogi fejtegetések. 1890 (300 l.); Az akarat a szerződésben. 1891 (63 l.); Magánjogunk felépítése. 1893 (23 l.); A házassági jogról szóló törvényjavaslat bírálata ellenjavaslattal. 1894 (48 l.); Az ági öröklés kérdése. 1898 (169 l.); Institutiók és Pandekták Schwarz Gusztáv egyetemi előadásai alapján. 1900 (622 l.); Újabb magánjogi fejtegetések. 1901 (336 l.); Codificationalis dolgozatok. 1902 (849 l.); Magánjogi esetek 1903 (130 l.); Az obstrukcio jogtana. 1904 (32 l.); Ein Beitrag zu einer allgemeinen Lehre des Verhandlungsrechtes. (Különlenyomat a Grünhut-féle Zeitschr. für d. pr. u. öff. Recht-ből.) 1905 (54 l.); A jogi személy magyarázata. 1906 (125 l.); Rechtssubjekt und Rechtswert. Eine Revision der Lehre von den Personen. (Különlenyomat az Archiv für bürg. Recht-ből.) 1908 (139 l.); A magánjogi törvénykönyvről. 1909 (120 l.); Ihering Rudolf és műve. 1910 (30 l.); Kritisches über Rechtssubjekt und Rechtswert. (Különlenyomat az Archiv für bürg. Recht-ből.) 1910 (81 l.); Jogi párbeszédek az obstrukción. 1910 (50 l.); Jogi napi kérdések 1910 (32 l.); A szövetkezetek elsőbbségi jogáról. 1911 (16 l.); Visszaható törvény és kártérítés. 1911 (16. l.); Parerga. Vegyes jogi dolgozatok. 1912 (521 l.); Czyhlarz Károly: A római jog institutioi című könyvének magyar átdolgozása. (452 l.); Das bürgerliche Gesetzbuch, a Jogállam ünnepi száma. 1915. Különvagyon és összvagyon. Jogállam. 1916. Két előadás a bécsi és lipcei jogászegyletben. (130 l.) 1917.

Nagy Ferencz r. t.

Plósz Sándor r. t.

Concha Győző r. t.

Grosschmid Béni l. t.

Angyal Pál l. t.

A II. OSZTÁLY B) ALOSZTÁLYÁBA

RENDES TAGNAK:

V.

TAGÁNYI KÁROLY levelező tagot, ministeri osztálytanácsost és Országos Levéltárnokot *rendes tagnak* ajánljuk.

Jelöltünk azóta, hogy 1897-ben levelező taggá választatott, a középkori magyar alkotmány-, társadalom- és gazdaságtörténelem térein

sok szép új levelet fűzött abszolút értékű érdemei koszorújához. A mi kis tudományos respublikánkban mindenki, a ki az említett tudomány-szakok bármelyikével foglalkozik, kalapot emel az olyan *úttörő* tanulmányok és kutatások előtt, mint a minők Tagányinak — hogy csak néhány példát idézzünk — a következő művei és tanulmányai: A megyei önkormányzat keletkezése (1899); A honfoglalás és a kir. vármegyék; Az autonóm nemesi vármegye keletkezése (1901); Vármegyéink eredetének kérdése (1913); vagy az a „Gyepű és gyepűelve“ című remek kis dolgozat, mely 1913-ban jelent meg. A középkori okleveles anyag bámulatos ismeretéről, a legszigorúbb modern tudományos kritika teljes birtokáról és helyes alkalmazásáról tanúskodik Tagányinak a Tört. Szemle 1916-diki évfolyamában folytatólagos közlésekben megjelent hatalmas dolgozata „Árpád-kori társadalomtörténetünkéről“.

Mindezen és más kisebb tanulmányban Tagányi a magyar közép-kor jogi és társadalmi viszonyainak egy-egy kérdését oldta meg vagy vitte a megoldáshoz közelebb, mint e viszonyoknak és intézményeknek a jelenben legjobb ismerője.

Kiegészíti Tagányi tiszteletet parancsoló emez eredményes működését az a gondosság és szakértelem, a melylyel a „Magyar Gazdaságtörténelmi Szemlét“, ezt a sajnos megszűnt, pedig ritka becsű szakfolyóiratot 1897 után is szerkesztette és számos kisebb-nagyobb cikkel és közleménnyel — tudománya, ismeretei és kritikája nagy-értékű forgácsaival — gazdagította. A „Közgazdasági Lexikon“-nak kétségekívül a legalaposb és legkiválóbb cikkei közül is kitűnnek Tagányi magvas tanulmányai pl. az „Erdőközösségről“ és a „Magyarországi Földközösségről“. Ugyancsak ebben a Lexikonban szerkesztette ennek „Levéltári források“ című rovatát, a melyben a budapesti és bécsi levéltárak és kéziratárak gazdaságtörténeti anyagát a Lexikon közel száz cikkének tárgyai szerint összeállította. A hozzá-értők jól tudják, mit jelent ily összeállítás Tagányi tollából.

A levéltári tudományos szakirodalom terén három tartalmas úttörő dolgozattal, a melyek a „régí Országos Levéltár“, a „m. kir. Udvari Kancellária“ és az „erdélyi Udvari Kancellária“ levéltárai anyagát mutatják be, a magyar történelem minden kutatójának őszinte háláját s a szaktudomány teljes elismerését érdemelte ki jelöltünk.

Nagyon hiányos volna még ez a futólagos vázlat is Tagányi kiváló munkásságáról, ha nem említenők föl akadémiai szakbírálatának azt a ritka, de annál becsesebb tulajdonságát, hogy rendesen gyökeres fejtegetések, önálló kutatások szoktak lenni a bírálata alá adott kérdésekről. Egy ilyent. mint különösen sikerültet és nagyértékűt névszerint legyen szabad megemlítenünk. Ez a „magyarországi soltészszakok történetéről“ készült bírálata, igazabban nagy tanulmánya (Akad. Értesítő 1914), egyszersmind a legjobb, a mit tudományos irodalmunk e nevezetes intézménnyről eddig produkált. Ez a tanulmány is újra bizonyítja azt a különben is általánosan tudott dolgot, hogy

Tagányi a középkori magyar társadalmi és alkotmányos intézmények történetének kutatásában és művelésében szaktudósainknak az élén áll.

Csak a régen és bőven, becsületesen megérdemelt elismerés megnyilatkozása lenne s csak díszére, ékességére válnék Intézetünknek, ha Tagányi az akadémiai rendes tagok sorába kerülne.

1917 február havában.

Békefi Remig r. t.

Károlyi Árpád r. t.

Csánki Dezső r. t.

Angyal Dávid r. t.

Takáts Sándor l. t.

LEVELEZŐ TAGNAK:

VI.

Az Akadémia történelmi bizottsága 1916-ban egy hatalmas kötetet adott ki „Magyar Pénztörténet 1000 – 1325“ czímen. A munka azóta átment a szakkritikán, mely a legnagyobb elismeréssel nyilatkozott róla. Egyes részleteit egész terjedelmükben, a többit pedig kivonatban a bécsi „Numismatische Gesellschaft“ kezdeményezésére német nyelvre is lefordították s a nevezett társaság egyik ülésén egyik részletét be is mutatták

E munka szerzőjét, **dr. HÓMAN BÁLINTOT** ajánljuk a M. Tud. Akadémia II. osztályában üresedésben levő egyik *levelező tagsági* helyre.

Hóman e műve régen érzett nagy hiányt pótol irodalmunkban. Érdeme azonban nemcsak e nehéz tárgynak földolgozása, hanem főleg e földolgozás módja. Hóman belátta, hogy a régebbi numismatikai irodalmunkban tapasztalható többféle elterjedt tévedésnek főleg az alapvető metrologiai ismeretek kuszátsága s az e téren történt megállapításokban mutatkozó sok ellenmondás az oka. E főhiba kiküszöbölése s helyesebb és megbízható alap megteremtése végett Hóman mindenekelőtt a súlyviszonyokat igyekezett tisztázni, s a font és a márkarendszer fejlődésének egy olyan, a külföldi irodalmakban is hiányzó fejlődéstörténetét adta, mely a magyar pénztörténet részletei iránt kevésbé érdeklődő külföld figyelmét is felkeltette. E tekintetben különösen a régi és újabb bécsi márka közt fennálló különbség megállapítása fontos, és fogja a külföldi szakköröket is foglalkoztatni.

A magyar pénztörténet szempontjából pedig az új munka ezenkívül azért nevezetes, mert e metrologiai alapon éppen a legzavarosabb, eddig pénztörténeti szempontból alig ismert korszakban, az Árpádok korában, királyról királyra haladva tárgyalja végig a magyar pénzverés hullámzásának történetét. Nem bocsátkozhatunk itt a mű

részletesebb ismertetésébe, elég röviden csupán annyit megállapítunk, hogy e mű teljesen halomra döntötte a pénzügytörténet legkiválóbb írójának Luschinnak, eddig helyesnek vélt elméletét, s hogy abban a magyar történetirodalom oly *alapvető* munkára tett szert, a mely egyebek közt az Árpádok magyar társadalmának és államának gazdaságtörténelmi szempontból helyesebb felfogására és e gazdaságtörténet biztosabb alapokon való továbbművelésre fog vezetni és ösztönözni.

Ily alapvető, s a legnagyobb gonddal és módszerességgel felépített mű szerzője, nézetünk szerint, már e műve alapján is bizvást megérdemli, hogy őt az Akadémia levelező tagjai sorába iktassa. De Hóman pénztörténeti munkásságának más termékei is vannak. Ezek közül megemlíthetjük „A középkori magyar pénztörténet bibliográfiájá”-t s a Fejérfataky-Emlékkönyvben megjelent „A XIV. századi aranyválság” című dolgozatát, mely nagy munkájának rendkívül értékes kiegészítő része.

A pénztörténeti tárgyú munkákon kívül azonban Hómannak vannak más jeles dolgozatai is a diplomatika, forráskritika, az adó- és társadalomtörténet köréből. A Békefi-Emlékkönyvben közzétett „A társadalmi osztályok Szent-István államában” és a Történeti Szemlében megjelent „Az első állami egyenes adó” cz. becses tanulmányai nagyarányú és termékeny vitát idéztek föl. Az „Östörténetünk keleti forrásai” éles elmelel új gondolatot vetett föl a keleti kútfők kritikájához. „A zágrábi püspökség alapítási éve”, „A veszprémi püspök 1109. évi oklevél hitelessége” és „Szent-István görög oklevele” a bennök elért pozitív eredményeken kívül oklevélkritikai módszerességük szempontjából is nyereségei diplomatikai irodalmunknak. Végre megemlíthetjük „A magyar nép neve és a magyar király czíme a középkori latin-ságban” című dolgozatát, mely a magyar népnév középkori fejlődését mutatja be, szigorú módszerességgel.

Általában Hóman tehetségében épp úgy látjuk érvényesülni a kritikai, mint a rendszerező képességet. Ez utóbbinak legfényesebb tanujelét Magyar Pénztörténetében adta, szigorú kritikai analysisre pedig valamennyi munkájának értékes jellemvonása. Ezek mellett figyelemre méltó nagy irodalmi tájékozottsága és különösen a külföldi szakirodalomban való jártassága.

Mindezek alapján abban a meggyőződésben ajánljuk Hóman Bálintot, a M. Tud. Akadémia levelező tagságára, hogy benne tudományos intézetünk egy kiváló írói képességekkel és ismeretekkel bíró, ügybuzgó és munkás szakfőnök fog nyerni.

Budapest, 1918 február 25-én.

Csánki Dezső r. t.

Károlyi Árpád r. t.

Angyal Dávid r. t.

Tagányi Károly l. t.

VII.

PILCH JENŐ m. kir. honvéd alezredest, a m. kir. Ludovika Akadémia tanárát, levelező tagul ajánljuk.

Pilch Jenő a katonai tudományoknak, különösen pedig a hadtörténelemnek régi hivatott munkása. 1912 óta Akadémiánk kiadványának, a bizottságának segédtagja. 1914 óta pedig Akadémiánk kiadványának, a Hadtörténelmi Közleményeknek szerkesztője. Ő írta „A nagy háború írásban és képen“ című vállalatban a nyugati hadszíntérről szóló részt két kötetben (1915—1917). Önállóan jelent meg tőle „Ausztia és Magyarország hadserege“ a Magyar Könyvtárban (1914); „A modern aviatika. A légi járóművek szereplése a világháborúban“, a honvédelmi miniszter kiadásában (1917). Katonai folyóiratok, dolgozatainak hosszú sorát tették közzé. Így : a Magyar Katonai Közlöny 1908—1909. évfolyamaiban; *A katonai szellem ébresztése és fejlesztése, Magyar csapatok előrsi harca a solferinói csatában.* A Hadtörténelmi Közlemények köteteiben 1910-től kezdve dolgozatainak gazdag sorával találkozunk. Így : *A 2. számú székely magyar gyalogezred az 1866. évi csehországi hadjáratban, A voltai éjjeli harc 1848 július 26-ikán, Szentgyörgyi Horváth Antal báró ezredes, a katonai Mária Terézia-rend lovagja, Radisits Mihály kapitány hőstette 1815 április 9-ikén, Magyar csapatok az 1812. évi hadjáratban, Az isztiai félsziget visszahódítása 1813-ban, A cs. és kir. 2. gyalogezred az 1813. évi lipcsei csatában, Évfordulót ünneplő magyar gyalogezredek, A sinai kolostor védelmezése a 2. székely határőrezred által 1788 márczius 24-ikén.* Egy emlékkönyvben legújabbán látott napvilágot dolgozata *Az 1813. évi hermagori ütközetről.* Ezeken kívül magyar katonai szaklapokban (A Hadsereg, Külügy-Hadügy) és másutt számos kisebb közlemény, katonai tudományos fejtegetés stb. jelent meg tollából. A mostani rendkívüli idők, melyek élénk figyelemmel fordulnak a hadtudomány és elsősorban a magyar hadtörténelem felé, indokoltá teszük Pilch Jenő alezredes ajánlását, kinek személyében Akadémiánk e tudományok, különösen pedig a magyar hadtörténelem kiváló művelőjét iktatná tagjai sorába.

Forster Gyula t. t.

Fejérpataky László r. t.

Komáromy András l. t.

Szendrei János l. t.

Aldásy Antal l. t.

A III. OSZTÁLYBA

TISZTELETI TAGNAK:

VIII.

FERDINÁND bolgár császár ő felségét, a magyar nemzet és a magyar föld fenkölt barátját, a ki a természettudományoknak nemcsak nagylelkű pártfogója, hanem egyes ágainak, jelesen az állat- és növénytannak szakavatott művelője is, s a ki minden magyar ember hódoló tiszteletének tárgya, a III. osztályba tiszteleti tagnak ajánljuk.

Entz Géza r. t.

Horváth Géza r. t.

A III. OSZTÁLY A) ALOSZTÁLYÁBA

LEVELEZŐ TAGNAK:

IX.

HAAR ALFRÉD matematikust, a kolozsvári egyetem tanárát, levelező tagnak ajánljuk.

Haarnak a partialis differential-egyenletekre és függvénysorokra vonatkozó vizsgálatai alapvető fontosságúak. Legújabb dolgozatában, mely a M. Tud. Akadémia III. osztályának értesítőjében jelent meg, a variatio számítás egyik fontos alaptételét, mely eddig csak egyszerű integrálokra volt ismeretes, meglepő módon sikerült többszörös integrálok esetére általánosítani.

Működését a göttingai tudományos akadémia avval méltatta, hogy a Wolfskehl-alapból egy kurzussal bizta meg. Oly kitüntetés ez, mely eddig csak elvétele ért matematikust.

Meg vagyunk győződve, hogy Haarban a tudományos Akadémia egy kiváló munkást nyer, ki még számos becses felfedezéssel fogja a tudományt gazdagítani.

Haar Alfred irodalmi működése: 1. *Die Randwertaufgabe der Differentialgleichung $\Delta\Delta u = 0$* . Nachr. d. K. Ges. der Wiss. zu Göttingen. 1907. — 2. Kármán Tóddal közösen: *Zur Theorie der Spannungszustände in plastischen und sandartigen Medien*. Nachr. der K. Ges. der Wiss. zu Göttingen. 1909. — 3. *Über orthogonale Funktionensysteme*. Inaugural-Dissertation. Göttingen, 1909. — 4. König Dénessel közösen: *Egyszerűen rendezett halmazokról*. Math. és Term.-tud. Értesítő. 1909. — 5. Ugyanaz németül: *Über einfach geordnete Mengen*. Journal für die reine und angewandte Math. 139. k. — 6. *Zur Theorie der orthogonalen Funktionensysteme*. (Erste Mitteilung.) Mathe-

matische Annalen. 1910. — 7. *Zur Theorie der orthogonalen Funktionensysteme.* (Zweite Mitteilung.) Mathematische Annalen. 1911. — 8. *Über die Legendre'sche Reihe.* Rendiconti del Circolo Matematico di Palermo. 1911. — 9. *Egy orthogonális függvényrendszeréről.* Math. és Term.-tud. Értesítő. 1914. — 10. *Über analytische Funktionen mit singulärer Linie.* Nachr. d. K. Ges. der Wiss. zu Göttingen. 1914. — 11. *Reihenentwicklungen nach Legendre'schen Polynomen.* Megjelenik a Mathemat. Annalen következő füzetében. — 12. *A kettős integrálok variációjáról.* Bemutatva a M. Tud. Akadémia III. osztályának 1916 április 10-én tartott ülésében. — 13. Ugyanaz németül: *Die Variation der Doppelintegrale.* Nyomás alatt a Crelle-Journalban. — 14. *Minkowskische Geometrie und die Annäherung an reelle Funktionen.* (Dem Andenken an H. Minkowski gewidmet.) Math. Annalen.

Budapest, 1918 február 26.

Kürschák József r. t.

Rados Gusztáv r. t.

Beke Manó l. t.

Fejér Lipót l. t.

X.

DR. N. KONEK FRIGYEST, a Budapesti Tudományegyetem ny. rk. tanárát, az Országos Chemiai Intézet és Központi Vegy-kísérleti Állomás fővegyészét, a ki a szerves chemia terén számottevő munkásságot fejtett ki, harmadizban ajánljuk a *levelező tagságra*. Életrajzi adatait és 1916 február 22-ikéig megjelent tudományos és ismeretterjesztő közleményeit mellőzve, csak annyit kívánunk megjegyezni, hogy tudományos vizsgálatait lankadatlan szorgalommal folytatta és 1917-ben „Adatok az α -chloracetylecetaether ismeretéhez” című dolgozatával újabb jelét adta tudományos tevékenységének. Dolgozatának eredményét 1917 december havában kellett volna bemutatni a III. osztály ülésén; napirendre ki volt tűzve, de az osztály-ülések felfüggesztése miatt bemutatása mindeddig elmaradt. Általánosan ismeretes, hogy a szerves chemiának kevés művelője van hazánkban; méltánylást érdemel dr. N. Konek Frigyes, hogy mostoha körülmények között sem vesztette el munkakedvét és nagy örömmel foglalkozik szerves chemiai feladatok gondos megoldásával. Érdemeit csak fokozza, hogy a gyakorlati élet, az egyetemi tanítás, a tudományos kutatás követelményeinek lelkiismeretes kielégítése mellett arra is elég időt talált, hogy a chemia körébe tartozó ismeretek terjesztésének ügyét is kitanartással szolgálja.

Budapest, 1918 február 26-án.

Ilosvay Lajos r. t.

Szarvasy Imre l. t.

XI.

OLTAY KÁROLY műegyetemi nyilv. rendes tanárt, *levelező tagnak* ajánljuk. Oltay a geodeziának, ennek a matematika szempontjából érdekes, a mérnöki alkalmazásaiért fontos disciplínának hivatott és sikeres művelője. Önálló kutatáson alapuló értekezései elismerést érdemlő tudományos gondosságukkal tűnnek ki, a tőle szerkesztett új geodeziai műszerek finom elmeéről tesznek tanuságot. A szorosan vett geodeziai kutatásai mellett sikerrel foglalkozott néhány a geophysika körébe vágó kérdéssel, a melyeknek vizsgálatával őt báró Eötvös Loránd bízta meg és a melyek, mint kiegészítő részletek beleilleszkednek abba a nagy munkatervbe, a melyet báró Eötvös Loránd a hazai geophysikai viszonyok kutatására föllállított.

Oltay tudományos munkásságát a következő lajstrom tünteti föl:

Czikkék:

1. „Sarkmagasságmérés meridián-zenittávolságokból.“ (Kataszteri Közlöny.)
2. „Nehézség gyorsulás-mérések Budapesten.“ (Math. és Term. Értesítő. XXIX. kötet 1. füzet.)
3. „A Wild-Zeiss-féle szintező műszer.“ (A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye 1911. évf. 25. szám.)
4. „Az ingákkal való relatív gravitatio-mérés fontossága.“ (Math. és Term. Értesítő XXX. 5. füzet.)
5. „Időmeghatározás a sarkcsillag vertikális síkjain való átmenetekből.“ (Kataszteri Közlöny.)
6. „Komparátorok.“ (A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye 1914. évf. 18. szám.)
7. „A Nagy Magyar Alföldön, a Mezőségen és a Gyergyói Fensíken végzett nehézséggyorsulás-méréseim végeredményei.“ (Math. és Physikai Lapok 1914. évf. 2. füzet.)
8. „Szintező műszerek kettős irányvonala távcsővel.“ (Vizügyi Közlemények 1914. évf. 5. füzet.)
9. „A függő vonal deviatioja Kentej és Tigla-Momtlui pontok között.“ (Math. és Term. Értesítő XXXII. kötet 3. füzet.)
10. „Új szerkezetű optikai távolságmérő szabatosabb mérések végzésére.“ (Vizügyi Közlemények 1915. évf. 3. füzet.)
11. „Einrichtung für die Winkelmessungen der in den Städten geführten Polyzönüge.“ (Zeitschrift für Instrumentenkunde 35. S. 128—131. 1915.)
12. „A közvetlen hosszúságmérések eszközei stb.“ (Vizügyi közlemények 1916. évi 5. füzet.)
13. „Verbesserungen an dem einfachen Winkelspiegel.“ (Zeitschrift f. Instrumentenkunde 36. S. 183—185. 1916.)

14. „Új szerkezetű szabatos tahiméter.“ (Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye 1917. évf. 42. szám.)

Könyv :

A nehézséggyorsulás budapesti értékének meghatározása. Budapest, 1919.

Relative Bestimmung der Schwerkraft in Budapest. Budapest, 1917.

Készülékek :

Stabil komparátor mérőléczek részére.

Szögmérő berendezés elsőrendű sokszögelések részére.

Szabatos tahiméter prizmás távmérővel.

Universalis szintező műszer kontaktusos távmérővel.

Szögtükör a vetítési hibát kiküszöbölő berendezéssel.

Berendezés szabatos (elektromos) óraösszehasonlításokra.

A Magyar Tudományos Akadémia Oltay Károly megválasztásával nemcsak eddigi érdemes tudományos munkásságát megjutalmazná, hanem, teljes meggyőződésünk szerint benne a tudományt buzgón és önzetlenül művelő tagot nyerne, a kinek működésétől a tudomány még sokat remélhet.

Rados Gusztáv r. t.

Bodola Lajos l. t.

XII.

POGÁNY BÉLA physikust, a kolozsvári egyetem magántanárát, *levelező tagnak* ajánljuk.

Fiatal kora daczára Pogány a tudományos kutatás, valamint a tudományos ismertető irodalom terén figyelmet érdemlő tevékenységet fejtett ki.

Dolgozatai főként a fénytán körébe esnek; előszeretettel foglalkozik a modern optikai elméletek eredményeinek kísérleti ellenőrzésével és igazolásával és itt ez elméletek külföldi szerzőinek is élénk érdeklődését hívta fel.

Önálló kutatásai közül az alábbi jegyzékben 6., 7., 11. alatt felsoroltak az Akadémia elé terjesztettek és III. osztálya Értesítőjében jelentek meg; a 3. alatti dolgozat vizsgálataiban mint néhai Zemplén Győző levelező tag érdemes munkatársa szerepel.

Az Akadémia 1917. évi nagygyűlésén még azzal is kifejezte bizalmát Pogánynyal szemben, hogy a Rózsay-alapból jutalmazandó oly pályamunka kidolgozásával bízta meg, melynek tárgya: „A ferromágneses fémek Faraday-effektusa kísérleti tanulmányozása“. E kísérleteihez külön e czélra tervezett és szerkesztett elektromágnességi készüléket készíttetett, a mely már eddig is igen alkalmasnak bizo-

nyult, mert ezzel sikerült neki az alábbi sorozatban 11. alatt említett nevezetes kísérleti vizsgálat végrehajtása.

Az a körülmény, hogy Pogány legfontosabb, önálló dolgozatai a legtekintélyesebb német physikai folyóiratokban jelentek meg, bizonyítja, hogy szerzőjük a külföld tudományos itéletét is kiállja.

Mindezek alapján alapos az a reményünk, hogy az Akadémia Pogányban, megválasztása esetén épen oly szorgalmas és lelkiismeretes, mint odaadó tudományos munkatársat fog nyerni.

Eddigi tudományos irodalmi működése :

1. Über einige Beobachtungen über die Polarisation des von Metallgittern gebeugten Lichtes. (Vorläufige Mitteilung.) Phys. Ztschrft. 12. 1911. 279—283. lap.

2. A fémrácsok által elhajlított fény polárosságára vonatkozó vizsgálatokról. Math. és Phys. Lapok. XXI. köt. 1912. 111—154. lap.

Ugyanaz német nyelven : Studien über die Polarisationsverhältnisse des von Metallgittern gebeugten Lichtes. Dissertation, Göttingen. Leipzig, I. A. Barth. 1911. 52 oldal, 2 tábla.

Ugyanennek kivonata : Untersuchungen über die Polarisationsverhältnisse des von Metallgittern gebeugten Lichtes. Ann. d. Phys. Bd. 37. 1912. 257—288. 1.

3. Zemplén Győző † levelező taggal közösen : Vizsgálatok a folyadékok sűrűlédásáról. Math. és Természettud. Értesítő. XXXII. kötet. 1914. 603—641. 1.

Ugyanaz német nyelven : Untersuchungen über die innere Reibung von Flüssigkeiten. III. Mitteilung. Ann. d. Phys. Bd. 49. 1916. 39—70. 1.

4. Über einige Widerstandsmessungen und optische Messungen an dünnen Platinschichten. Phys. Ztschrft. 15. 1914. 688—690. 1.

5. Az elektromágneses hullámok hatásköréről. K. E. F. Schmidt referátumának ismertetése. Math. és Phys. Lapok. XXIII. kötet. 1914. 213—215. 1.

6. Igen vékony fémrétegek elektromos vezetőképessége és optikai állandói. Math. és Természettud. Értesítő. XXXIV. kötet. 1916. 355—411. 1.

Ugyanaz német nyelven : Über spezifischen Widerstand und optischen Konstanten dünner Metallschichten. Ann. d. Phys. Bd. 49. 1916. 531—568. 1.

7. Vékony fémrétegek dispersiójáról és absorptiójáról. Math. és Természettud. Értesítő. XXXIV. kötet. 1916. 431—452. 1.

Ugyanannak kivonata német nyelven : Über die Dispersion und Absorption von dünnen Metallschichten. Phys. Ztschrft. 17. 1916. 251—259. 1.

8. Eine Bemerkung zu der Farbe kolloidaler Goldlösungen. Verhandlungen d. deutschen Phys. Gesellschaft. XVIII. 1916. 298—301. 1.

9. Submikronokból álló kolloidális aranyoldatok színéről. Math. és Phys. Lapok. XXVI. kötet. 1917. 1—7. l.

10. A komplikált típusú Zeeman-effektusra vonatkozó újabb kísérleti és elméleti vizsgálatokról. Math. és Phys. Lapok. XXVI. köt. 1917. 125—143. l.

11. A vas Faraday-effectusának módosulása nem ferromágneses fémrétegek jelenlétében. Math. és Természettud. Értesítő. XXXV. köt. 1917. 748—765. l.

Ugyanennek kivonata: Versuche über die Modifizierung des Faraday-Effectes im Eisen in Anwesenheit nicht ferromagnetischer Metalle. Phys. Ztschrft. 18. 1917. 422—428. l.

Br. Eötvös Loránt r. t.

Fröhlich Izidor r. t.

XIII.

Dr. RIESZ MARCZEL hazánk fiát, magyar állampolgárt, a budapesti egyetem böcsészeti karának doctorát, a báró Eötvös-collegium volt tagját, a stockholmi egyetemen a matematika magántanárát és időleges helyettes tanárát, a III. osztályba levelező tagul ajánljuk.

Tudományos működését 1907-ben, 21 éves korában kezdte meg a párisi Comptes Rendus-ben megjelent cikkével; azóta szakadatlanul publikált önálló matematikai dolgozatokat a M. T. Akadémia Math. és Term.-tud. Értesítőjében, a Math. és Phys. Lapokban, a párisi Comptes Rendus-ben, a palermói Circolo Matematico Rendicontijében, a Math. Annalenben, a Journal für reine u. angew. Mathematikban, a Jahresbericht der deutschen Math. Vereinigungban, az Acta Mathematica és a stockholmi Arkiv för Matematik etc. folyóiratokban.

Jelentékeny felfedezései vannak főként a trigonometriai sorok, a hatványsorok és a Dirichlet-féle sorok elméletében.

1. Cantor és Du-Bois-Reymond alapvető tételeket állapítottak meg a *trigonometriai sor* egyértelműségére vonatkozólag, midőn e sor convergens; Riesz Marczel a megfelelő tételeket fedezte fel és eredeti segédesszűkökkel bizonyította be abban az esetben, midőn a trigonometriai sor nem convergens, hanem summabilis.

A *Fourier*-sorok elméletében az újabb vizsgálatokat, melyek a summálhatóságra vonatkoznak, jelentékenyen kibővítette, midőn megmutatta, hogy a folytonos függvény Fourier-sora nemcsak elsőrendben, hanem bárminő kis pozitívrendben is summálható.

2. A *hatványsorok* elméletére vonatkozólag Fatou 1906-ban közölt egy rendkívül fontos, az Abel-féle gondolatkörbe eső tételt; bizonyításában azonban a trigonometriai sorok tanába tartozó, szöve-

vényes Riemann-féle tételeket használja fel; *Riesz Marcel* azóta e nevezetes tételnek két különböző, a tételnek a természetes függvény-tani alapokon nyugvó, meglepő egyszerű bizonyítását találta, egyúttal jelentékenyen általánosította és a Dirichlet-sorokra is kiterjesztette. A második bizonyítás kis mesterműve a matematikai inventiónak, mely egyszerűségével és eleganciájával megkapja az olvasót. Ugyancsak a hatványsorok elméletébe tartozik az a Mittag-Leffler-rel együtt írt munkája, melyben a convergentia-kör valamely helyén való összetartásra tud következtetni, ismervé az előállított függvény viselkedését egy bizonyos, az összetartási körből kinyúló tartományban. Az így nyert kriterium úgy tartalmában, mint módszerében egészen újszerű.

3. Azokat a mélyreható vizsgálatokat, melyekkel Borel és Mittag-Leffler a hatványsorok elméletében új utat törtek, *Riesz Marcel* átvitte a *Dirichlet-sorokra*, a mennyiben a Laplace-Abel-féle integrállal képes volt a Dirichlet-sor által jellemzett függvény analitikai folytatását előállítani a teljes csillagtartományban. Ezenkívül felállított a Dirichlet-sorra vonatkozólag olyan egyéb, jellegzetes összegezési eljárást, melyet az irodalomban Riesz Marcel-féle tipikus összegező módszernek neveznek.

Ezt az összegező eljárást kimerítően tárgyalja abban a szép munkában, melyet Hardy-val, a cambridgei egyetem tanárával együtt írt, mely a Cambridge Tracts in Mathematics and Mathematical Physics című gyűjteményes vállalatban jelent meg. Ebben Dirichlet-sorokra vonatkozó újabb kutatások, nagyrészt a szerzők eredeti vizsgálatait, vannak összefoglalva.

Riesz Marcel eredeti, mélyen járó, kiválóan leleményes matematikai kutató, a ki az analysis-t a nevéhez fűződő nagyfotosságú és szépségű eredményekkel gazdagította és a ki ritka intenzív irodalmi hatást gyakorolt a kutatókra. Ezek közül hazánkban és a külföldön is számosan kapcsolják bele saját vizsgálataikat az ő termékeny munkásságába.

Riesz Marcel műveinek jegyzéke: 1. Sur les séries trigonométriques. Comptes rendus de l'Acad. des Sciences. Páris, 1907 okt. 7. — 2. Megadott hatványsor folytatásának analitikai előállítása. Math. és Phys. Lapok XVI. (1907), p. 1—25; XVII. (1908), p. 96—108. — 3. Összegezhető trigonometrikus sorok és összegezhető hatványsorok. (Bölcsészetdoktori értekezés.) Budapest, 1908. Math. és Phys. Lapok XIX. (1910), p. 1—56. — 4. Sur les séries de Dirichlet. Comptes rendus de l'Acad. des Sciences. Páris, 1909 jún. 21. — 5. Sur la sommation des séries de Dirichlet. U. a. folyóirat, 1909 júl. 5. — 6. Sur les séries de Dirichlet et les séries entières. U. a. folyóirat, 1909 nov. 22. — 7. Sur un problème d'Abel. Rendiconti del Circolo Matematico di Palermo XXX. (1910), p. 339—345. — 8. Über summierbare trigonometrische Reihen. Math. Annalen LXXI. (1911), p. 54—75. — 9. Une méthode de sommation équivalente à la méthode des moyennes arith-

métiques. Comptes rendus de l'Acad. des Sciences. Paris, 1911 jún. 12. — 10. Über einen Satz des Herrn Fatou. Journal für die r. und a. Mathematik. Bd. 140. (1911), p. 89—99. — 11. Megadott Dirichlet-sor folytatásának analitikai előállítás. Math. és Természettud. Értesítő. XXIX. (1911), p. 283—301. — 12. Sur la représentation analytique des fonctions définies par des séries de Dirichlet. Acta Mathematica. XXXV. (1911), p. 253—270. — 13. Acta Mathematica 1882—1912: Table générale des tomes 1—35. Uppsala & Stockholm, 1913. — 14. Formule d'interpolation pour la dérivée d'un polynome trigonométrique. Comptes rendus de l'Acad. des Sciences. Paris, 1914. apr. 27. — 15. Eine trigonometrische Interpolationsformel und einige Ungleichungen für Polynome. Jahresbericht der deutschen Math.-Vereinigung. 23. (1914), p. 354—368. — 16. Sammanfattande överblick över teorien för trigonometrisk serier. Beretning om den 3. skandinaviske matematiker-kongres, Kristiania 1913. (1915). — 17. The General Theory of Dirichlet's Series. Cambridge Tracts in Mathematics and Mathematical Physics. No. 18. Cambridge, 1915. — 18. Über einen Satz des Herrn Serge Bernstein. Acta Mathematica XL. (1916), p. 337—347. — 19. Sätze über Potenzreihen. Arkiv för matematik, astronomi och fysik. XI. (1916).

Budapesten, 1918 február 28-án.

Kürschák József r. t.

Rados Gusztáv r. t.

Beke Manó l. t.

Fejér Lipót l. t.

XIV.

RYBÁR ISTVÁN physikust, budapesti egyetemi magántanárt, levelező tagnak ajánljuk.

Bár korára nézve még fiatal, Rybár mégis már többrendbeli önálló physikai vizsgálódásával a tudománynak figyelmet érdemlő szolgálatot tett és különösen a fénytán keretébe eső néhány oly kérdést véglegesen tisztázott, a mely már több mint száz esztendő óta eddig még meg nem fejtett problemaként állott fenn a fény teljes visszaverődése jelenségeiben. E dolgozataival tudományos minősítésének, különösen kísérleti ügyességének és elméleti képzettségének szép tanujelét adta. Kutatásai közül az alábbi sorozatban a 2., 3., 4. alatt felemlített értékezeit az egyik ajánló az Akadémiának bemutatta és ezek a III. osztály Értesítőjében megjelentek.

Az Akadémia, 1916. évi nagygyűlésén, Rybár iránti bizalmának azzal is adott kifejezést, hogy III. osztálya Matematikai és Természettudományi Bizottsága javaslatához képest megbízta: „A polározás szöglete alatt visszaverődő fény kicsiny, ellipszisszerű polározási

állapotának megvizsgálása, az ellipticitás okának kiderítése, továbbá a folyadékok ellipticitási együtthatója és capilláris állandója között esetleg fennálló kapcsolat megállapítása“ tárgyú kísérleti dolgozat végrehajtásával, a melylyel a megbízott folytonosan foglalkozik és a mindig újra meg újra felmerülő kísérleti nehézségek dacára máris igen szép eredményeket ért el.

Rybárról is mondhatjuk, hogy éppen legfontosabb önálló dolgozatai szintén a legtekintélyesebb német physikai folyóiratokban jelentek meg és így szintén a külföld tudományos kritikája világításának vannak kitéve és ott kellő méltatásban is részesültek.

Bizton várhatjuk, hogy az Akadémia Rybárban is, megválasztása esetén hasonlóképen a tudományt önzetlenül, odaadólag és a legnagyobb lelkiismeretességgel művelő munkatársat fog találni.

Tudományos irodalmi dolgozatai:

1. A lanthan és a kobalt spektrálvonalainak Zeeman-effektusáról. *Math. és Phys. Lapok.* 20. kötet. 129—156., 198—248. I. 1911.

Ugyanaz német nyelven kivonatolva: Über die Zerlegung der Spektrallinien von Lanthan und Kobalt im magnetischen Felde. *Phys. Ztschrift.* 12. kötet. 889—900. I. 1911.

2. A teljes fényviszaverődés absolut phasisváltozásainak kísérleti meghatározása. *Math. és Természettud. Értesítő.* 32. kötet. 1—30. I. 1914.

Ugyanaz német nyelven: Über die experimentelle Bestimmung der absoluten Phasenänderungen des total reflektierten Lichtes. *Mathematische und Naturwissenschaftliche Berichte aus Ungarn.* 30. kötet. 298—323. I. 1912.; továbbá: *Annalen der Physik.* (4.) 42. kötet. 1171—1195. I. 1913.

3. Vizsgálatok a fényviszaverődés phasisváltozásairól. *Math. és Természettud. Értesítő.* 32. kötet. 531—564. I. 1914.

Ugyanaz német nyelven: Untersuchungen über die Phasenänderungen des reflektierten Lichtes. *Annalen der Physik.* (4.) 46. kötet. 327—356. I. 1915.

4. A teljes fényviszaverődés absolut phasisváltozásai kettősen törő közegek belsejében. *Math. és Természettud. Értesítő.* 33. kötet. 114—138. I. 1915.

Ugyanaz német nyelven: Über die Phasenänderungen der inneren Totalreflexion an den doppelbrechenden Kristallen. *Annalen der Physik.* (4.) 46. kötet. 305—326. I. 1915.

5. A Zeeman-féle jelenségekre vonatkozó újabb vizsgálatokról. *Math. és Phys. Lapok.* 23. kötet. 27—32. I. 1914.

6. A Babinet—Soleil—Sziivessy-féle kompenzátorról. *Math. és Phys. Lapok.* 23. kötet. 43—46. I. 1914.

7. A fémek elektromos vezetőképességéről igen alacsony hőmérsékleten. *Math. és Phys. Lapok.* 24. kötet. 76—78. I. 1915.

8. Az Ampère-féle molekuláris áramok kísérleti kimutatásáról. Math. és Phys. Lapok. 25. kötet. 33—36. I. 1916.

9. Az elektronhypothesis a fényelméletben. Math. és Phys. Lapok. 25. kötet. 111—133. I. 1916.

B. Eötvös Lóránt r. t.

Fröhlich Izidor r. t.

A III. OSZTÁLY B) ALOSZTÁLYÁBA

RENDES TAGNAK :

XV.

Csik-mádéfalvi **ISTVÁNFFI GYULA** bölcsészetdoktor s okl. középisk. tanárt, a M. N. Múzeum növénytári osztályának egykori vezetőjét, a kolozsvári tud.-egyetem volt docensét s botanices professorát, majd a budapesti Ampelologiai intézet megalkotóját, ezidő-szerint a m. kir. József-műegyetemen a botanika ny. r. professorát, a ki 17 év óta levelező tagként egyszersmind munkás tagja az Akadémianak: a III. oszt. B) alosztályában megüresedett helyre *rendes tagnak* ajánlom.

Ostwald osztályozása szerint Istvánffi a romantikus tudósok sorához csatlakozik, ám a tudományos búvárkodásban követett módszer s a vizsgálatok gondos végrehajtása tekintetében kezdettől fogva a classicus stílus alapján.

Rendkívül nagyarányú, magyar földön az utolsó néhány évtized folyamán páratlanul gazdag irodalmi működésének és búvárlati eredményeinek, valamint kultúralkotásainak a méltatása az ajánlóra nézve a mily háladatos, az adott korlátok között ezúttal épp oly nehéz feladat, minthogy a Kanitz Ágost örök (nálunk mindmáig akadémiailag nem méltatott) érdemét tevő „Magyar Növénytani Lapok“-jában, 1880-ban megkezdett irodalmi működése, az azóta leperdült 38 év alatt, a növénytan tág mezejét öleli föl és pedig — a csupán routine-t jelentő növénymeghatározások (= species-systematika) szintjét messze meghaladólag ama körzeten belül, a mit a tisztultabb felfogás tudományos növénytanak nevez. Dorner és Jurányi e téren alapvető munkásságának korai megszakadása után, a jelzett irányzatnak ugyan-csak évtizedek óta elsőrangú képviselője Istvánffi Gyula.

A tudományos s egyéb kultúrérdemek agyonhallgatásának e classicus földjén egyszerűen meg kell állapítanunk, hogy a mióta tudományos növénytant adnak elő a hazai főiskolákon, mondjuk 1870 óta, — a lefolyt 48--50 év alatt egyszersmind Istvánffi a legkitünőbb tanítvány és ez a kolozsvári tud.-egyetemnek egyik örök büszkesége lehet.

Istvánffi tudományos egyéniségének a romanticismusa abban nyilatkozik meg, hogy mindvégig nagyszabású algológiai bűvárkodásai során egy csapással a „chlorophyllum viselkedéséről“, szóval nem könnyű tételről ír először (1880), hogy azután rövidesen rá a sejttag természethistóriájával foglalkozzék s azokban az időkben, a mikor efféle vizsgálatok végrehajtására alig is akadt bűvár a botanikus koryphaeusok sorában. Nálunk például csupán Jurányi jutott el az e téren való kísérletezések küszöbéig. Mert ne téveszszen meg senkit az, hogy a ki nagy hangon chromosomákról ír, egyszersmind eleven szemmel látott volna efféle képleteket. A mikroszkopiumnak régi mestere Istvánffi Gyula, a kinek látóköre horizontját nem a lupé (kézi nagyító) szabja meg.

Brefeld „Penészvizsgálati tenyészmódszereit“ a „M. N. L.“ V. (1881.) évf.-ban ismerteti, a mi további tudományos pályáján annyiban jelentős momentum, mert ezzel praedestinálódik személyében a szó való értelmének megfelelő (tehát a mykographia körét messze meghaladó) „mykologia“ atyamestere nálunk, a ki Johan-Olsennel együtt, néhány évvel utóbb Brefeld, a mykologia classicus iskolájának a megteremtője oldalán elsőrangú munkatárs; Brefeld „Untersuchungen aus dem Gesamtgebiete der Mykologie“ monumentális vállalatának VII—VIII. kötete a tanu rá.

Közben, vonatkozással Lőte József Nerium-féle s absolute sikertelen növényanatomiai kísérletére, a kolozsvári Orvos-természettud. Értesítő 1884. évf.-ban színvonalra törő növényanatomusként is jelentkezik, a ki e téren hervadhatlan babérta mutathat rá ama munkálata révén, a mely a „Gombák váladéktartói“, illetőleg a „Gombák physiologiai anatómiája“ czimén magyarul a Természettudományi Füzetekben, illetőleg német nyelven Pringsheim Jahrb. für wissenschaftl. Botanik XXIX. köt.-ben jelent meg. A physiologiai növényanatomia atyamestere viszont Haberlandt professor; Grazban, a mikor nála dolgoztam, ismételten a legnagyobb elismeréssel szólott erről az alapvető munkálatról, egyéb tudományos eredményeiről pedig Guignard, a párisi koryphaeus, a mikor nála jártam. Akkortájt főleg a „Sejttag szerepe a penészek fejlődésében“ czimen ugyanesak a Természettudományi Füzetekben megjelent dolgozatára (1898) irányult a figyelem; három táblájával igazolván egyszersmind azt a fundamentális igazságot, hogy „igazán látni csak pontos rajzolás közben lehet“ (Lendl: Math. Term.-tud. Közl. XXXIV. k. 5. l.).

És úgy van, hogy Istvánffi mestere a rajztudásnak. Így érthető, hogy a tudósi s a művészi érzék oly monumentális művel ajándékozta meg a nemzetközi irodalmat, a mely Waldstein-Kitaibel „Iconesei...“ után magában álló, (in illo tempore azonban ugyanesak agyonhallgatott) irodalmi esemény. A „Clusius-Codex mykologiai méltatása“ ez a pompás diszmű, melylyel hazájának örök emléket, a maga nevének örök dicsőséget állított, mint maecenas-auctor, a ki röviddel

azelőtt a „Balaton moszatflórája“ czímen kiadott nagy munkájával az algológust is feleleveníti a lankadatlan magyar tudósban.

Istvánffiban, a mint alkalom nyílik rá, a nagyszabású tudóson kívül megnyilatkozik az alkotó genie, a mikor a kolozsvári régi (Kanitz-Walz-alkotta) botanikus kertet modernizálni kívánta („Une Visite au Jardin botanique de Kolosvár“, 1900), hogy azután, az ugyanott mindenképen szűkös (s bürokratice végül is teljesen elnyomott) kultúrtörekvések talajáról csakhamar Budapestre kerüljön, a hol Darányi Ignácznak a szervező képességet megértő miniszterkedése alatt egy világszerte párját ritkító intézmény megalkotójává lett. Ez a „M. kir. közp. szőlészeti kísérleti állomás és Ampelologiai intézet“. A méltó csodálat hangján szóltak róla előttem Montpellierben s Nancyban, majd Bruxellesben és Hollandiában. Elfogulatlanul illenék látni s értékelni egyszersmind azokat a remekbe menő kiadványokat is, a melyek a jelzett intézmény közleményei gyanánt azóta is vaskos s fényesen illusztrált kötetekben jelentek meg. Az idevágó alkotásokról s munkálatokról oenologiai méltatást, a többi között, Malvazin írt s az ő nevén csupán a L'Oenophile 15. és 21. évf. vonatkozó közleményeire utalok.

Am a jeles eredmények tömkelegéből ki kell ragadnom Istvánffinak azt a legújabb pompás kötetét, a mely „Tanulmányok a szőlő fakórothadásáról“ czímen 1—200. ll.-on és I—XXIV. kitűnő (többnyire színezett) táblával 1902-ben jelent meg.

Éppenséggel nem meglepő, sajnos, nálunk, hogy Istvánffi, mondjuk ki őszintén, sokaktól gáncsolt, csaknem senkitől sem méltányolt, különben kétségtelenül elsőrangú tudományos működése Párisból hozza meg neki a párisi Tud. Akadémia Prix-Thor-ját kétszer (1903, 1905) s nem régiben ugyanonnan a Prix-Desmarière-t (1914), melynél nagyobbat külföldi nem kaphat.

Mindamellet a párisi Akadémia háromszoros laureatusának „Ampelologiai intézete“ nagy szabását a kor nálunk nem érti meg, jóllehet palotaszerű épületeivel a „Berlin-dahlemi Kaiser-Wilhelm-Institut“ előfutárját láthatnók benne, ha ugyan megadatik továbbra is az az alkotó-energia, mely valóban élére tud állani a jelzett s nálunk fölöttébb irányatos intézményeknek: Istvánffi után.

Istvánffi ide s tova 200-ra tehető s különböző nyelveken megjelent közleményei során számos a népszerű, a hasznos (pl. a gombákról írott s antiquarice már mesés áron sem kapható kézikönyve) s a gyakorlati tudás körébe vágó; és nemkülönben jeles sorozatot állíthatnék össze Istvánffi ama munkáiból, a melyek 1880 óta mindmáig a botanikai tudás legmagasabb szintjeire emelkednek.

A nagy hallgatás után: im nagy vonásokban nekem kellett megrajzolnom a mindannyiunk nagy tiszteletére méltó tudósi s alkotó munkásságot, mint aki — ismételten lévén utódja — talán a legjobban ismeri Istvánffi mindenha magas színvonalú törekvéseit.

Nyugodt lélekkel és a szakember lelkes hangján mondhatom el, hogy a M. T. Akadémia önmagát becsüli meg, a mikor Istvánfi Gyulát a botanikaiakban amúgy is fölötté nagyon megfogytakozott rendes tagjai sorába emeli.

Pozsony, 1918. februárius hó 26-án.

Richter Aladár l. t.

XVI.

JENDRASSIK ERNŐ, budapesti egyetemi tanárt, Akadémiának immár 20 éve — 1898. május 6. óta — levelező tagját *rendes tagnak* ajánlom. Jendrassik egyetemünk orvosi karának egyik külföldön is ismert és méltányolt büszkesége. Tudományos irodalmi tevékenységének igen jelentékeny része az orvosi gyakorlattal nem közvetlenül kapcsolatos elméleti kérdésekkel foglalkozik s már ezen a réven is megvan a jogcíme hozzá, hogy az elméleti tudományos kiválóság legszebb elismerését, az akadémiai rendes tagságot három évtizednél többre kiterjedő ernyedetlen tudományos munkássága jutalmaként elnyerje. Szakmáját, a belorvostant mai alakulása igen szoros kapcsolatba hozta az élettannal. Ez a kapcsolat irányította elsősorban kutató munkáját. A reflexek tanának egyik legkiválóbb bűvára ő. Részben kísérleti úton, részben megfelelő betegészlelésekre támaszkodva számos értékes adattal gyarapította az élettani és kórtani ismeretek körét. A „Jendrassik-féle fogás“-t, mint a térdreflex vizsgálatának egyik segédeszközét mindenütt ismerik, a hol tudományosan képzett orvos van. Mint a tudomány e fejezetének egyik legilletékesebb ismerőjét és művelőjét, őt kérték fel a párisi nemzetközi orvosi kongressuson a reflexek tanának referálására. Elméleti természetű dolgozatainak egy másik csoportja az ép és kóros mozgások mechanizmusára vonatkozik, a mely vizsgálataiban főleg fáradságos photographiai és kinematographiai felvételeire támaszkodott. Általános szempontjai révén kimagaslik az az értékes dolgozata, mely az izomberendezések alaptüneményét tárgyalja. Kimutatja az analógiát tagjaink és szemünk mozgásberendezése közt; mint a szemgolyót, tagjainkat is hat főizom mozgatja, a melyek a végtagot bizonyos középpállásból kiindulva mozgási kúpjának minden pontján be tudják állítani. Tételének bebizonyítására újra áttanulmányozta Jendrassik az izmok működésmódját, a mely tanulmányainak eredményeképp Duchenne sok általánosan elfogadott adatát igazítja helyre. E körbe tartoznak a járás, futás, ugrás élettanára és kórtanára vonatkozó dolgozatai is. Mind e közléseiben sok új adat van, részben anatómiai és comparatív-anatómiai, részben élettani alapon kifejtve.

Munkálatainak egy másik sorozata az öröklékeny betegségek körét öleli fel, különös tekintettel az idegrendszer megbetegedéseire. A Lewandowsky szerkesztette nagy német idegkórtani kézikönyvben

reá bízták a hereditárius betegségek fejezetének kidolgozását. E dolgozata alapvető jelentőségű lett e téren: első összefoglalása s egy-
sleges szempontból való szemlélete a betegségek e csoportjának.
Munkája nemcsak a kórtan és orvostudomány szempontjából, de az
örökléstan elméleti kérdései szempontjából is fontos. Több, erről az
oldalról eddig nem ismert betegségre mutatja ki az öröklékeny jelleget.

Az élettan és psychologia határterületén mozognak azok a dol-
gozatai, a melyekben a legnehezebb és legkényesebb problémák egyi-
kével, a psychikai működések biológiai magyarázatával foglalkozik.
Új csapáson igyekszik az associatiók keletkezését, az emlékek képek for-
málódását s kórtani téren a hallucinálást s a téves képzetek létrejöttét
megmagyarázni, új alapon tárgyalja a két szemmel való látás s a két
kép egységes plastikai érzéklésének mechanizmusát. Ide kell csatol-
nunk elméleti dolgozatai közé azokat az érdeemes czikkeit is, a melyek-
kel a magyar orvosi műnyelv tisztítását, javítását és gazdagítását
célzó munkában vett részt.

Szoros értelemben vett klinikai munkáira, melyek úgyszólván
szakadatlan sorozatban folytak szorgalmas tollából, és a melyek a
legkülönbözőbb betegségekre vonatkoznak, nem szándékozom e helyen
kiterjeszkedni. Csak azt említem meg, hogy egyik főmunkatársa volt
a hatkötetes nagy magyar Belgyógyászat Kézikönyvnek, hogy maga
is írt több munkatárssal együtt 1914-ben egy rövidebb kétkötetes
magyar nyelvű belorvostani tankönyvet s végül, hogy több német
nagyobb gyűjtőmunkában vállalta el egyes fejezetek megírását. Kiváló
érdeméül tudható be az is, hogy klinikáját, a II. sz. belklinikát, oly
kitűnően tervezte és oly tökéletesen rendezte be, hogy az ma egyike
a legezelszerűbb tervezésű és legjobb felszerelésű klinikáknak. Labo-
ratoriumai, melyekben a béke idején serény munkálkodás folyt, az
élettani és kórtani bűvárlathoz teljesen be vannak rendezve.

Jendrassik mint nagyszorgalmú és a vérbeli bűvár tulajdonsá-
gaival rendelkező munkás áll előttünk, kinek legnagyobb kedvtelése,
életeleme a kutatás, a publikálás. Minden külsőséget, hiú csillogást és
társadalmi szereplést kerülve, egészen csak szaktudományának és bete-
geinek él. Méltán megérdemli az Akadémia elismerését.

Levelező taggá való megválasztása óta írt dolgozatai közül a
következők a legfontosabbak:

Az oscilláló villamáramról (Magyar Orvosi Archivum, 1898 és
Revue neurologique, 1898).

Az átöröklődő idegbajokról (Orvosi Hetilap, 1898 és Archiv für
klin. Medizin 61. k.).

Az inreflexek természetéről (Orvosi Hetilap, 1900 és Travaux
du XIIIe Congrès international de Médecine Paris, 1900).

Élettani és klinikai adatok az ép és kóros járás ismeretéhez
(Mathem. és Természettud. Értesítő, 1901. Székfoglaló értekezés és
Archiv f. klin. Medizin Bd. 70).

Kell-e orvosolnunk a lázat s ha igen, hogyan? (Orvosi Hetilap, 1901 és Revue de Médecine, 1901).

A neurastheniás idegzsábákról (Orvosi Hetilap 1901, és Deutsche med. Wochenschrift, 1902).

Einige Bemerkungen zur Kritik des Herrn Dr. Glaeser über meine die Antipyrese betreffende Arbeit (Pester med. chir. Presse, 1912).

Adatok az öröklés és öröklési betegségek tanához. (Mathem. és Természettud. Értesítő, Orvosi Hetilap, 1902. Zeitschr. f. Nervenheilkunde, 22 k.).

A szervezet mozgásberendezésének alapelvei (Orvosi Hetilap, 1904, Zeitschr. f. Nervenheilkunde Bd. 25).

További adatok a járás élettanához (Orvosi Hetilap, 1904. Archiv f. Anat. u. Physiol., 1904).

A neurastheniáról (Orvosi Hetilap, 1905 és Sammlung klin. Vorträge, 128—129).

A hallucinálás és a téves képzet keletkezéséről (Orvosi Hetilap, 1906 és Neurolog. Centralblatt, 1915).

Dosologiai észrevételek (Orvosi Hetilap, 1906).

További adatok a járás élettanához (M. orvosi Archivum, 1906 és Archiv f. Anat. u. Physiol. 1906).

A szellemi műveletek mechanizmusa és lokalizálása (Orvosi Hetilap, 1907 és Neurolog. Centralblatt, 1907).

Gyógyulhat-e a dystrophia? (Orvosi Hetilap, 1909 és Deutsche med. Wochenschr., 1909).

A neurasthenia fogalmáról (Orvosi Hetilap, 1909 és Deutsche med. Wochenschr., 1909).

Mi az oka annak, hogy több fiú születik, mint leány? (M. orvosi Archivum, 1911 és Deutsche med. Wochenschr., 1911).

Az epilepsia gyógyításáról (Orvosképzés, 1911).

A hasi hagymáz mostani alakja és körjelzése (Orvosképzés, 1912 és Monde Médical 1912).

A csúszos arczidegbénulás okáról (Orvosi Hetilap, 1912 és Neurolog. Centralblatt, 1912).

A gondolkozásról. Orvosegyesületi Balassa-előadás (Orvosi Hetilap, 1912 és Pester med. chir. Presse, 1914).

A kóroki gondolkozásról (Orvosi Hetilap, 1912).

A tifuszról (Orvosképzés, 1914).

A gyermekek növekedésének előmozdításáról (Orvosképzés, 1914).

A háborús neurosisról (Orvosképzés, 1916).

Einige Bemerkungen zur Kriegsneurose (Neurol. Centralblatt, 1916 és Orvosi Hetilap, 1916).

Allgemeine Betrachtungen über die Syphilis u. speziell über die Nervenlues (Deutsche med. Wochenschr., 1917).

Zur Diskussion über die Neurosenfrage. Theorie der Hysterie und der Neurasthenie (Neurolog. Centralblatt, 1917).

▼ Zur Frage der Verhütung u. Bekämpfung der übertragbaren Krankheiten, insbesondere der Tuberkulose, 1918.

Általánosabb tárgyú előadásaiból és nem orvosi közleményeiből a következők említendők:

A budapesti kir. m. tud. egyetemen az idegbajosok klinikájának megnyitó előadása (Orvosi Hetilap, 1902 és Pester med. chir. Presse 1902).

Bevezető előadás belklinikai előadásainak megkezdése alkalmából (Orvosi Hetilap, 1909 és Pester med. chir. Presse, 1909).

Avató-előadás a II. sz. Belklinika új épületének megnyitása alkalmából (Orvosi Hetilap, 1909).

Korányi Frigyes emlékezete (Orvosi Hetilap, 1913) és Emlékbeszéd (Akadémia kiadása, 1914).

Az idegen szavak nyelvünkben (Magyar Nyelvőr, 1896).

Nyelvészeti tanácsadó (Orv. könyvkiadó Társulat, 1908).

Lenhossék Mihály r. t.

LEVELEZŐ TAGNAK:

XVII.

DR. CHOLNOKY JENŐT, a kolozsvári egyetem földrajzi nyilvános rendes tanárát melegen ajánljuk a III. oszt B) alosztályába *levelező tagnak*.

Alapos tudással, lelkes és fáradhatatlan munkássággal, páratlan írói és szónoki tehetséggel műveli Cholnoky Jenő tárgyait, melyeket a physikai földrajz disciplinájából választott, de egyszersmind azoknak emberre való hatásaiban is mérlegelt.

Tudományos munkái ép úgy, mint népszerű közleményei és könyvei széles körben szereztek számára elismerést. Amazok a nyugat-európai és északamerikai tudós körökben is helyet biztosítottak nekik; az utóbbiak pedig a tudományos és a leíró földrajzból a magyar közönség körében terjesztettek helyes fogalmakat, mert zamatos magyarsággal és meggyőző szabatos érveléssel írvák.

Cholnoky Jenő Veszprémben, 1870-ben született, a gymnasiumot végezve, a műegyetemen 1892-ben mérnöki oklevelet nyert. Előbb a műegyetem vízépítési tanszéke, majd a budapesti tudományegyetem földrajzi tanszéke mellett volt assistens. 1896—1898 között Keletázsia-ban, Kínában, Mongoliában és Mandzsuriában utazott. 1903-ban doktori oklevelet szerzett. Ugyanebben az évben magántanári jogosultságot nyert a budapesti egyetemen. 1905-ben meghívás útján a kolozsvári tudományegyetemen az egyetemes földrajz tanára lett.

1904-től 1911-ig a Földrajzi Közleményeket szerkesztette. E társaságnak titkára, elnöke volt, jelenleg pedig az elnöke.

Tevékeny része volt 1893-tól kezdve a Balaton tudományos kutatásában. 1901 és 1903. években báró Eötvös Loránd nehézség-változási méréseiben a befagyott Balaton jegén is serényen közreműködött.

A hazában, Dalmáciában, Bosznia-Hercegovinában, Olaszországban, Svájcban sűrűn tett utazásokat és tanulmányi kirándulásokat.

A tizenegyedik nemzetközi földtani kongresszus alkalmával 1910-ben Stockholmból Svédországot és a Spitzbergákat látogatta meg.

Az Amerikai Földrajzi Társaságtól, 60 éves fennállásának évében rendezett nagy utazásban, melyben a földkerekség földrajzi társaságainak kiküldöttjei az Egyesült Államok területét keresztül-kasul járták 1912-ben, Északamerika földrajzi nevezetességeit Teleki Pál gróffal együtt megismerte.

Mindezen utazások Cholnoky Jenőt széles földrajzi látókörhöz juttatták és képessé tették arra, hogy jobban és sokkalta nagyobb tapasztalással, mint hazánkban bárki más ő előtt a földrajzot tudományosan művelje és a közérdekű téren nagy alapossággal ismertesse.

Hozzájárulnak ehhez Cholnokynak technikai, matematikai és physikai előképzettségei, valamint hydrologiai és geológiai gyakorlata is.

Ennek a sokoldalú tudásnak köszönhetette, hogy szigorúan tudományos munkáit: A Balaton limnológiája (1897), A Balaton szintüeményei (1906), A Balaton jege (1908), A Balaton hydrographiája (1917, most hagyta el a sajtót), melyek mind a „Balaton tudományos tanulmányozásának Eredményeiben“ jelentek meg; továbbá A futóhomok mozgásának törvényei (Földtani Közöny 1902) stb., stb. a külföldi tudományos kritika kitüntető dicséretben részesítette.

Azokhoz a munkálatokhoz, a melyeket a jelenlegi ajánlók egyike (Lóczy) az 1907. évi „Tagajánlások“-ban felsorolt, Cholnoky Jenő tudományos és népszerű közleményeinek egész serege járul.

A már említett A Balaton hydrographiája című 20 íves tudományos munkán kívül figyelemre méltók a tudományos folyóiratokban a Spitzbergákról, Északamerikáról, az Alföldről irt tanulmányai. Feltete tanulságos és hasznos könyvei: A Jég-Világ, A Sark-kutatások története (Századok legendái 1914), Földrajzi képek (1916), A Föld és népei első kötete: Amerika (1917). Népszerű alakban terjesztik ugyan e terjedelmes munkálatok a magyar művelt olvasók között a földrajzi tudást, mindazonáltal alapos tudományos munka adta magvukat.

Lankadatlanul, csodálatos munkaerővel, ékes szóval terjeszti Cholnoky Jenő országszerte a földrajzi alapos ismereteket, ezzel mindenkorra érdemeket szerzett magának.

Jelentékeny tudományos tevékenységének derekasságát világszerte elismerték. A Magyar Földrajzi Társaságban megindult „Alföld kutatást“, mint ügyvezető, ő intézi. Társaságokban, közérdekű bizottságokban élénk részt vesz. Népszerűsítése a földrajzi tudomány javára páratlan értékű.

Mindezek alapján azzal a meggyőződéssel ajánljuk Cholnoky Jenőt a Magyar Tudományos Akadémia III. osztályának B) alosztályába levelező tagnak, hogy ő hasznos és szükséges munkása lesz Akadémiánknak, a melyben a tulajdonképeni egyetemes és physikai földrajzot dr. Déchy Mór levelező tag elhunytá óta nem képviseli hivatásos egyén.

Koch Antal r. t.

Lóczy Lajos r. t.

Schafarzik Ferencz r. t.

Irodalmi munkássága 1912 óta.

I. Nagyobb művek.

1. A jégvilág. A sarkkutatások története. Budapest, 1914. Orsz. Monografia-Társaság 8°, 271 oldal (14 $\frac{1}{2}$ iv), 50 tábla melléklettel. — 2. Földrajzi képek. Budapest, 1914. Élet irodalmi és nyomdai R.-T. 8°, 351 oldal (22 iv), számos ábrával és műmelléklettel. — 3. A Földközi-tenger és kijárói. Magyar Adria-könyvtár, I. sorozat, 5. füzet. Budapest, 1915. M. Adria-Egyesület. 8°, 50 oldal (3 iv), 8 képpel. — 4. Az Adria és partvidéke. Magyar Adria-könyvtár, I. sorozat, 7—8. füzet. Budapest, 1915. M. Adria-Egyesület. 8°, 75 oldal (5 iv). 20 képpel és térképmelléklettel. — 5. Amerika. A Föld és népei, népszerű földrajzi kézikönyv. I. kötet. Budapest, 1917. Franklin Társulat, 8°, 768. oldal (48 iv), 2 színes térképpel, 32 műmelléklettel és 430 képpel. — 6. Ungarns Land und Volk. Az Ungarn cz. könyv egy része, a 12. oldaltól a 116. oldalig. Budapest, 1918. Franklin Társulat, 8°, 104 oldal. (7 iv). — 7. Magyarország Hegy- és Vízrajza és Települései. Magyarország éghajlata. Részlet a Lóczy Lajostól szerkesztett „A Magyar Szent Korona Országainak földrajzi stb. leírása” könyvben, a M. Földr. Társ. kiadása. Budapest, 1918. 47 oldal (3 iv). — 8. A Balaton hidrografiája. A Balaton tudom. tanulm. eredményei, I. kötet, III. rész. Budapest, 1918. M. Földr. Társaság Balaton-Bizottsága, nagy 8°, 298 oldal (20 iv), függelékkal, VII táblával és 165 szövegközti képpel. — 9. A Magyar Föld és Népe. Athenaeum, Budapest, 5 iv. Sajtó alatt. — 10. Magyarország. Budapest, Athenaeum. 10 iv. Sajtó alatt.

II. Értekezések a Földrajzi Közleményekben.

1. Társaságunk gazdasági szakosztálya. XV. kötet. 1912. 1—5. oldal. — 2. A M. Földrajzi Társaság ungvári (V.) vándorgyűlése. XL. k. 1912. 37—40. old. — 3. A M. Földrajzi Társaság Alföldi Bizottságának jelentése 1911-ről. XL. k. 1912. 154—158. old. — 4. Utazás az amerikai Egyesült-Államokban. XL. k. 1912. 235—274. old. — 5. A Balkán-félsziget népei. XLI. k. 1913. 50—54. old. — 6. Az Al-

földi Bizottság jelentése 1912-ről. XLI. k. 1913. 95—97. old. — 7. Vámbéry Ármin XLI. k. 1913. 553—557. old. — 8. Dr. Lóczy Lajos könyve a Balatonról. XLI. k. 1913. 557—561. old. — 9. Az Alföld Bizottság jelentése 1913-ról. XLII. k. 1914. 152—159. old. — 10. A Földrajz összefoglalása. XLII. k. 1914. 365—385. old. — 11. A háború és a földrajz. XLII. k. 1914. 405—413. old. — 12. Elnöki megnyitó. XLIII. k. 1915. 159—166. old. — 13. Budapest földrajzi helyzete, XLIII. k. 1915. 193—225. old. — 14. Memorandum a M. Földr. Társ. Keleti-Bizottságának felállítására tárgyában. XLIV. k. 1916. 109—113. old. — 15. Elnöki megnyitó 1916-ra. XLIV. k. 1916. 145—160. old. — 16. A M. Földr. Társ. Alföldi Bizottságának jelentése 1915-ről. XLIV. k. 1916. 166—171. — 17. Előzetes jelentés Karszt-tanulmányaimról. XLIV. k. 1916. 425—455. — 18. Elnöki megnyitó. XLV. k. 1917. 255—265. — 19. Az Alföldi Bizottság jelentése 1916-ról. XLV. k. 1917. 273—278. old. — 20. Geografus tanárképzés a kolozsvári egyetemen. XLV. k. 1917. 444—453.

III. Vegyes dolgozatok.

1. A második műgyetem. Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, 1911. 51. szám. — 2. Die Veränderungen des Klimas seit dem Maximum der letzten Eiszeit. Peterm. Georg. Mitth. LVIII. évf. 1912. 195—197. old. — 3. A sármási gázkút mellett történt robbanásról. Természet-tud. Közlöny, 1912. — 4. Még egyszer a sármási gázkútról. M. Mérnök és Építész-Egylet Közlönye, 1912. 15. szám — 5. A csoklovinai barlang. Az Erd. Múzeum-Egylet vajdahunyadi vándorgyűlésének emlékkönyve. 1912. Kolozsvár. — 6. Arizona pusztáin. Term. Tud. Füzetek, XXXVI. évf. 1912. 3—4. f. Temesvár, Délmagyarországi T. T. — 7. A földrajz tanításáról Új Élet. VIII. évf. 1. sz. 1913. — 8. Erdély. Az Uránia népszerű tud. felolvasásai, 151. szám. — 9. Die zukünftige Gestaltung der Intern. Geographenkongresse. Peterm. Geogr. Mittheilungen LIX. évf. 1913. szeptember. — 10. Essai descriptif de Géographie de la Hongrie. A kereskedelmi szakoktatásügyi kongresszus dolgozatai, 1913. Keresk. Min. — 11. Humboldt Sándor életrajza. Karrierek. Nagy tudósok. Budapest, 1913. Singer, Wolfner. — 12. Galilei. Karrierek. Nagy tudósok. Bpest, 1913. Singer, Wolfner. — 13. Veszprém földrajza. Veszprém múltja és jelene cz. műben. A M. Orv. és Term.-vizsgálók XXXVI. nagygyűlésének Veszprém városa nevében felajánlja báró Hornig Károly veszprémi püspök. Veszprém, 1912. Egyházmegyei könyvnyomda. — 14. Lóczy Lajos. Balaton, VII. évf. 1914. febr. 1—2. szám. — 15. Az alkohol a Földön. Az alkoholelles egyesületek orsz. ligájának kiadványai. 1. sz. 1914. — 16. Somogy vármegye természeti viszonyai Magyarország Vármegyéi és Városai: Somogy vármegye. Budapest, 1914. Orsz. Monographia-Társaság. — 17. Mi köze a magyar tudománynak Mesopotá-

miához. A Czél, 1914. — 18. Észak-Amerika régi sivataglakóinak szerepe az ősi mexikói műveltség tekintetében. Budapesti Szemle, 1913 márczius. 153. köt. 435. sz. 347. old. — 19 A világháború színterének földrajza. Bpesti Szemle, 1915. januárius. — 20. A világháború színtere. Hadi Beszéddek 23—24. sz. füzet, Budapest, 1915. Orsz. Hadigondozó. — 21. A Boszporusz és a Dardanellák. Magyar-török almanach. Budapest, 1915. Athenaeum. — 22. Az elsülyedt hajó. A Tenger, V. évf. 1915. II—IV. füzet. — 23. Az északi tenger áramlásairól. A Tenger, V. évf. 1915. 5—6. füzet. — 24. Venezia. Uránia, XVI. évf. 1915. 9. szám. — 25. A világháború színterének földrajzi vázlata. Inter Arma. A Szab. Lyceum, az Erzsébet Népakadémia és az Orsz. Közegészségügyi Egyesület háborús tárgyú előadásai. Budapest, 1915. 118—124. oldal. — 26. Magyarország természetes déli határa. Külügy-Hadügy. II. évf. 44. sz. 1915. — 27. The ancient desert peoples of North-Amerika in their relation to the indigenous mexican civilisation. Memorial Volume of the transcontinental excursion of 1912 of the American Geographical Society. New-York, 1915. — 28. Javaslat a középiskolai földrajzi oktatás javítása tárgyában. Orsz. Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny. XLIX. évf. 8—9. szám. — 29. A Balkán-félsziget. Szóval és tollal a hazáért. A Miskolci Közművelődési Egylet kiadása. 1916. 64. oldalon. — 30. Magyar turistáskodás Erdélyben. „Erdély“ XXV. évf. 1—6. szám. Kolozsvár, 1916. — 31. Dr. Albert Tafel's Reise in Tibet. Peterm. Geogr. Mitth., 1917 okt. 63. Jahrg. 309. old. — 32. Újabb emlékirat a kolozsvári egyetemmel kapcsolatban felállítandó műszaki fakultás tárgyában. Kolozsvár szab. kir. város kiadása, 1917. — 33. A magyar medeneze kapcsolata a Balkánnal. Turán, 1917. II. füzet, 76—85. oldal. — 34. A kínai művelődés kezdetei. Turán, 1917. 6—7. szám, 267—287. old. — 35. Kirándulás a Nagykőhavasra. Erdély, XXV. évf. 7—12. sz. 17—23. old. — 36. A Barlangokról. Barlangkutató, 1917. utolsó füzet (sajtó alatt).

A Magyar Figyelőben.

1. A jéghegyekről. II. évf. 1912. 9. sz. 224. old. — 2. Modern földrajzi törekvések. III. évf. 11. sz. 1913. — 3. Az árvizekről. III. évf. 1913. 15. sz. — 4. Vámbéry Ármin. III. évf. 19. sz. 1913. — 5. A középiskolai oktatás reformálása. III. évf. 1913. 21. sz. — 6. Magyarország természetes déli határa. IV. évf. 1914. 18. szám. — 7. Ázsia szerepe a háborúban. IV. évf. 1914. — 8. A Kárpátok láncza, mint hadászati védővonal. V. évf. 1915. 1. szám. — 9. Az Adria. V. évf. 1915. 14. szám. — 10. Milyen időjárás lesz a következő hónapokban a harcztereken. V. évf. 1915. 19. szám. — 11. A Balkán-félsziget. VI. évf. 1916. 3. szám. — 12. Az időjárás mesterséges megváltoztatásáról. VI. évf. 1916. 8. szám. — 13. A nyugati harczter. VI. évf. 1916. 9. szám. — 14. Idegenforgalmunk és közlekedésünk VI. évf. 1916. 12. sz.

Az „Új nemzedék“ cz. folyóiratban.

1. Páris földrajzi helyzete és a háború. I. évf. 1914. 43. szám.
- 2. Japán, Kína és az Unio a háborúban. I. évf. 1914. 50. szám.
- 3. Belgrád földrajzi helyzete. I. évf. 1914. 52. sz. — 4. A szuezi esaterná. II. évf. 1915. 1. sz. — 5. A flandriai árvíz. II. évf. 1915. 2. sz. — 6. Az Erdélyi Kárpátok védő-jelentősége. II. évf. 1915. 7. szám. — 7. A Dardanellák II. évf. 1915. 12. szám. — 8. A hipokrizis. II. évf. 1915. 18. szám. — 9. Az osztrák-olasz határ. II. évf. 1915. 21. szám. — 10. Kis-Ázsia, mint az angol-német-orosz érdekek ütköző-pontja. II. évf. 1915. 31. szám — 11. Amerre az oroszok visszavonulnak. II. évf. 1915. 36. sz. — 12. Kolozsvár és a földgáz. II. évf. 1915. 49. szám. — 13. Erdély földrajzi helyzete gazdasági szempontból. III. évf. 1916. 28. szám — 14. Lengyelország földrajzi szempontból. IV. évf. 1917. 1. szám.

(Népszerű földrajzi leírások az Új Időkben.)

1. Autó-kirándulás Arizonában. 1913. jún 15. — 2. A Yellowstone nemzeti parkban. 1913. aug. 31. — 3. Az árvízes Alföld. 1913. 52. szám. — 4. Az elsüllyedt hajó 1915. 12. szám. — 5. A Karszt. 1915. 25. szám. — 6. A Rokitno-mocsarak. 1915. 35. szám. — 7. A háború meg az időjárás. 1915. 32. szám. — 8. Szibéria. 1915. 14. szám. — 9. A megáradt Balaton. 1916. 5. szám. — 10. Fagyalt zellerrel. 1916. 21. szám. — 11. Árvíz a Dunán. 1916. 36. szám. — 12. A magyar Skansen. 1916. 48. szám. — 13. A Duna deltája. 1917. 3. szám.

Lóczy Lajos r. t.

XVIII.

KENYERES BALÁZS-t, a budapesti egyetemen a törvényszéki orvostan nyilvános rendes tanárát, a ki évtizedeken át folytatott jeles munkálkodásával szaktudománya körül kiváló érdemeket szerzett, *levelező tagul* ajánljuk.

Kenyeres Balázs született 1865 február 21-én Brassóban. Az orvosi-tanfolyamot Budapesten végezte s ugyanott a törvényszéki orvostani intézetben töltött tanársegédi évek után 1894-ben a törvényszéki orvostannak egyetemi magántanára lett. Ugyanez év őszén Kolozsvárra neveztetett ki ugyane tárgy tanárává s itt működött 1915-ig, a mikor Ajtay Sándor tanár nyugalomba vonulása után a budapesti egyetem törvényszéki orvostani tanszékére nyert meghívást. Kolozsvári tanársága alatt több ízben volt dékán, a legutolsó évben pedig a rectori tisztelet viselte.

Kenyeres négy ízben tett külföldi tanulmányutat, meglátogatva különböző német és francia egyetemeket, tanulmányozva a törvényszéki orvostan és az igazságszolgáltatás körébe vágó intézményeket.

Kiváló nyelvismeretei képessé tették arra is, hogy külföldi orvostársulatok ülésein előadásokat tartson. Hazánkban is számos helyen igyekezett élő szóval a törvényszéki orvostan iránt az érdeklődést fölkeltetni, így a magyar orvosok és természetvizsgálók több vándorgyűlésén, ahol jó szónoki képessége és lebilincselő előadása nagy hallgatóságot vonzott.

Kenyeres irodalmi működése mintegy 53 dolgozatra terjed, a melyek a törvényszéki orvostan számos kérdését tárgyalják. Különös előszeretettel foglalkozik a törvényszéki orvostani vizsgálati módszerek tökéletesítésével; így nagy érdemei vannak abban, hogy a természettudományok újabb vívmányai a törvényszéki orvostani vizsgálatokban felhasználhatnának. Számos közleménye szól a röntgenezésnek a törvényszéki orvostanban való alkalmazhatóságáról; egyik tanársegédjével együtt igen beható vizsgálatokat végzett arra nézve, hogy a végtagok röntgenképeiből milyen határok között lehet az életkorra következtetni. Eredetiek és értékesek azok a tanulmányai, a melyeket egy másik tanársegédjével együtt az irányban folytatott, hogy miként lehetne az emberi és állati csontokat egymástól megkülönböztetni. Igen különböző fajú állatok és különböző korú emberek csontjaiból készült csiszolatok átnézése után kiderült, hogy az állati csontokban a lemezrendszerek jóval keskenyebbek, mint az ember csontjaiban; ezeket a különbségeket, melyekre ő mutatott reá először, mások is megerősítették. Kenyeres többi közleményei közül a főbbeket alább névszerint felsoroljuk; itt még az ő „Törvényszéki Orvostan”-áról kívánunk megemlékezni, a mely tankönyv 1909—1911-ig jelent meg három kötetben. Az egész munka több mint 1500 oldalra terjed s a szakkörök általános elismerését vívta ki. Kenyeres e művében nemcsak a tárgy egész körére kiterjedő nagy irodalmi tájékozottságát, hanem saját közvetlen tapasztalatait is értékesítette. Saját benyomásainak ez az előtérbe jutása a könyvnek bizonyos frissiséget, üdőséget ad s azt, tartalmassága mellett is, igen élvezetes olvasmányá teszi, mi által azt a célját, hogy a törvényszéki orvosi működésben irányítóul szolgáljon, igen szerencsésen éri el.

Kenyeres munkássága külföldön is sokszoros elismerésben részesült; munkáit gyakran idézik. Az „Archives internationales de médecine légale” című folyóiratnak társszerkesztője. Kenyeres tevékenysége megnyilatkozott abban is, hogy a kolozsvári nehezebb viszonyok ellenére is számos tanítványt tudott nevelni, a kik vezetése mellett értékes dolgozatokat készítettek és tettek közzé bel- és külföldi szaklapokban.

Általában Kenyeres irodalmi működését a magas színvonal s az el nem lankadó szorgalom és odaadás jellemzi, s ezért az a meggyőződésünk, hogy a tekintetes Akadémia hagyományainak szellemében jár el, a mikor a törvényszéki orvostannak hazánkban legkiválóbb művelőjét a levelező tagságra érdemesíti.

Főbb irodalmi dolgozatok:

Az öngyilkosság somaticus okai. Gyógyászat, 1892.

A tüdőpróba megváltozása magasabb hőmérsék behatása folytán. Orvosi Hetilap, 1893.

A pupillák változása halál után. Gyógyászat, 1894.

A Lesser-féle Stereoscopischer Medicinischer Atlas egyik kötetét Kenyeres állította ki „Verletzungen durch Schuss, Schlag, Wurf“ címmel. Ebben 12 esetének stereoscopicus képét közli, szöveg-magyarázattal.

A fényképezés, röntgenezés jelentősége az igazságszolgáltatásban. Kolozsvárt gyakorló jogászok számára tartott mutatóvanyos előadás. Gyógyászat, 1901.

Das Sammeln des Lehr- und Beweismaterials in der gerichtlichen Medizin. Archiv für Kriminalanthropologie. 22. kötet.

Az élve és halva születés elkülönítése. Erdélyi Múzeum-Egyesület.

A halál jele Röntgen-képen. E. M. E.

Az életkor meghatározása. E. M. E.

Röntgen-vizsgálatok csontok és ízületek sérüléseinél. E. M. E.

A Röntgen-sugarak áthatolásának vérkiömlések által okozott megnehezítéséről. Purjesz-émlékkönyv 1905.

Idegen testek helyének meghatározása Röntgen-sugarak segítségével. E. M. E. 1908.

Rejtett csonttörésekről, Röntgen-sugarakkal végzett vizsgálatok alapján. E. M. E. 1908.

Fremdkörper in Verletzungen. Archiv für Kriminalanthropologie.

A halál és az öntudatlanság bekövetkezése szív-sérüléseknél, esetek ismertetésével. E. M. E. 1905.

Die Unterscheidung des menschlichen und tierischen Knochengewebes. Vierteljahrschrift für Gerichtl. Medizin.

Az öncsonkításról. E. M. E. 1904.

Megfigyelési minták az orvosszakértői jegyzőkönyvekhez.

Falsche Auslegungen Sachverständiger bei Anklagen wegen Ritualmordes. Viertelj. für gel. Med. XXXV.

Az új orvosszakértői díjszabás és az orvosszakértői bizonyítás színvonalának emeléséről. Gyógyászat, 1908.

Az orvosszakértői működés körül előforduló hibák. Erdélyrészi jogi közlöny, 1908.

Az orvostermészettudomány a büntetendő cselekvények nyomozásában. Az Erdélyi Múzeum Egyesület jogi szakosztályában tartott előadás, megjelent ezen szakosztály 1903. évi kiadványaiban.

A társadalom részvétele a gonosztevők elleni küzdelemben. Rectori székfoglaló. Egyetemi nyomtatványok, Kolozsvár, 1914.

A gonosztevők titkos értekezéséről. Lechner-Emlékkönyv, 1915.

Lenhossék Mihály r. t.
Buday Kálmán l. t.

XIX.

KERPELY KÁLMÁN debreczeni gazdasági akadémiai tanárt és igazgatót, m. kir. udvari tanácsost, a debreczeni m. kir. dohánytermesztési kísérleti állomás megalapítóját és vezetőjét, mint a magyar mezőgazdasági tudományok egyik legkiválóbb képviselőjét a III. osztály B) alosztályába *levelező tagul* ajánljuk. Ez ajánlatunk indokolásául egyelőre csak azt említjük meg, hogy Akadémiánkon szükségesnek érezzük a magyar mezőgazdasági tudományok illő képviseltetését.

Krassai Kerpely Kálmán született 1864-ben Oraviczabányán. A középiskolát Selmeczbányán, gazdasági szaktanulmányait a keszthelyi gazdasági tanintézetben végezte és a halle-i egyetemen egészítette ki felsőbbfokú gazdasági tanulmányait, hol a híres dr. Kühnnek volt egyik kiváló tanítványa.

1884-ben a mezőhegyesi állami ménesbirtokra gazdasági intézősegédnek nevezték ki és e minőségben néhány évig ott, majd Kisebén bő alkalma nyílt arra, hogy elméleti tudását gyakorlati ismeretekkel és tapasztalatokkal egészítse ki. 1890-ben, mint a keszthelyi gazdasági tanintézet intézősegédjét megbízták a tanintézet növényteni és növénykórtani tárgyainak előadásával és egyidejűleg reáruházták az intézet gazdaságának önálló vezetését. Ekkor kezdte meg a magyar gazdanevelés terén áldásos működését és eredménydús növénytermesztési kísérleteit. 1892-ben a debreczeni gazdasági tanintézetre nevezték ki a növénytermelési tanszék rendes tanárává, majd 1898-ban az intézet igazgatója és újjászervezője lett. Élénk tevékenységet fejtett ki a gazdasági felsőbb oktatás fejlesztése terén és 1906-ban a m. kir. földmívelésügyi minisztériumba rendelték be, hogy a tanintézeteknek akadémiaiakká való átszervezését kidolgozza és végrehajtsa. 1907-ben a magyaróvári gazdasági akadémia igazgatójává nevezték ki, de itteni megbízásának eleget téve, saját óhajására ismét Debreczenbe került kedvencz tanszékére és a saját kezdeményezésére létesített dohánytermelési kísérleti állomásra, melyet a m. kir. földmívelésügyi miniszter megbízásából még 1898-ban szervezett és azóta állandóan fejlesztett és vezetett. 1913-ban igazgatói teendői alól saját óhajára felmentették, hogy minden idejét növénytermelési bűvárlatainak és kísérleteinek szentelhesse.

Kerpely szakszerű bűvárlatait növényalaktani és élettani tanulmányokkal kezdte meg, a miről tanuskodnak első önálló munkái, ú. m. Tanulmány az őszi buza csirázásáról és első időszakai fejlődéséről (megjelent a keszthelyi m. kir. gazd. tanintézet 1890-i évkönyvében); A buzaszem anatómiája és fiziológiája (u. o. az 1891-i évkönyvében); A gabona megdülése (megjelent a debreczeni m. kir. gazd. tanintézet 1892-i évkönyvében), mely utóbbinak első része önálló alaktani és élettani tanulmány, a második rész pedig e tanulmányok

eredményeinek gyakorlati alkalmazása. Ide sorolhatók a Mezőgazdasági Szemle 1892 és 1893. évfolyamában „A miveleti növényeink gyökérélete“ cz. sorozatos értekezése. Kerpely szakszerű búvárlatai azonban főképen a növénytermelés és talajművelés körébe tartoznak. Ezen nagyszámú, részint önállóan megjelent, részint szakfolyóiratokban közölt értekezéseiben szigorúan el nem különíthetők az önálló megfigyeléseken alapuló ill. ismeretterjesztő és oktató értekezések, mert a gyakorlati gazdasági tudománykör sajátosságánál fogva többnyire az önálló megfigyelés és búvárkodás karöltve jár a gyakorlati ismeretek fejlesztésével és terjesztésével. Ebben a tanulmánykörben különös figyelmet érdemelnek a dohánykísérletek körébe vágó kísérletei, melyekről a Kísérletügyi Közleményekben (II. köt. 1. füz. 1899. év; VI. köt. 4. füz. 1903. év) számolt be. Míg e tanulmányok a szakavatott kísérletezőt mutatják be, ki czéltudatosan irányítja kísérleteit, addig „A jó dohánykertész“ című terjedelmes önálló munkája a dohánytermelés rendszeres összefoglalása. az első elemektől kezdve a betegségek részletes leírásáig és a különleges kezelési eljárások bemutatásáig. Mint ilyen szakkönyv ezen nagyjelentőségű és az államháztartás nézőpontjából is kiváló jövedelmezőségű gazdasági ágának gyakorlását felette hasznosan szolgálta és fejlesztette. (Megjelent a Pátria kiadásában 1914.) Ugyanezen tárgykörbe tartoznak még: Dohánymagtermesztés (1907). Díszdohányok termesztése (1907) és A párizsi kiállítás dohányjai és dohánygyártmányai (1901), melyek mind a Pátria kiadásában jelentek meg.

Kerpely búvárlatainak másik főágát a talaj nedvességével való takarékoskodás tanulmányozása alkotta. A talaj vízkészletének megállapítására éveken át több ezerre menő laboratoriumi vizsgálatokkal kapcsolatos és e téren alapvető megfigyeléseket végzett, mely eredményeket részint előadásaiban, melyeket az Orsz. Magy. Gazdasági Egyesületben és debreczeni tanszékén tartott, részint a Köztelek cz. lapban 1909 és 1910. évfolyamban ismertetett. Ezeknek a vizsgálatoknak és közleményeknek tulajdonítható pl. a tárcsás talajporhanyító gyors elterjedése, melynek a mi szárazsággal küzdő alföldi gazdálkodásunk szempontjából különösen nagy a gyakorlati előnye. E tanulmányát még önálló munkában is „Az okszerű talajművelés szerepe a szárazság elleni küzdelemben“ címmel összefoglalta (1910. Pátria kiadása). Ugyancsak ezzel kapcsolatos következő két idegen nyelvű dolgozata: Die Zehetmayer'sche Rillensaar, továbbá Résultats obtenus en Hongrie par l'emploi des distributeurs d'engrais en lignes continues (a római nemzetközi mezőgazdasági intézet kiadványa. Róma, 1913).

Kerpely tevékenységének súlypontja a gazdasági oktatás és ismeretterjesztés körébe tartozik. E téren nemcsak mint eleven és kiváló előadó, hanem mint igen termékeny és áldásos irodalmi tevékenységet kifejtett szakíró is kitűnik. A Köztelek című szaklapban 1894-től napjainkig több százat meghaladó közleményei közül itt csak

azokról teszünk említést, melyek fent már ismertetett tudományos kutatásaival szorosabban összefüggtek:

A talajművelésre vonatkozóak: a Köztelek 1906. év 40, 48, 60. sz., az 1909. év 30. és 101. sz., 1910. év 28. és 101. számaiban.

A zöldtrágyázásról: Köztelek 1895. év 103/104. sz., 1896. év 94. sz., 1897. év 66. sz. és 1900. év 29. sz.

A nitrogéntgyűjtő növényekről és talajajótlásról u. o. 1896. év 103/104. sz., 1897. év 38. sz.

A dohánytermelésről u. o. 1894. év. 86. sz. és 102/103. sz. 1899. év 24. és 25. sz. 1900. és 101. sz. 1912. év 99. sz. 1913. év. 99. sz.

A háborús gazdálkodásról: Kétfős termelés a háborús időben. Köztelek 1915. év. 16. sz.

Mint ismeretterjesztő gyakorlati szakkönyv különös figyelmet érdemel „Aműtrágyák helyes alkalmazása” cz. önálló műve. (1910. Pátria kiad.)

A többtermelésről: a Kovácsy Béla szerkesztésében megjelent Többtermelés a mezőgazdaságban cz. munkában (1916. Pátria kiadása) a talajművelés, trágyázás és növénytermelés cz. fejezetek; továbbá az 1916. évi június 3—4. Budapesten megtartott orsz. többtermelési értekezleten tartott előadásai (megjelentek az értekezlet naplójában) a talajművelés szerepéről a többtermelésben; hüvelyes és olajos növények termeléséről; őszi kalászosaink előveteményeiről.

A mezőgazdaság terén kifejtett sikeres működéseért többrendbeli kitüntetés és elismerésben részesült.

1896-ban a millenáris kiállítás és 1900-ban a párizsi nemzetközi kiállításon bemutatott tanulmányaiért legfelső királyi elismerést kapott. 1911-ben a Ferencz József-rend tiszti keresztjét; 1917-ben a m. kir. udvari tanácsosi címet kapta. Az Orsz. Magy. Gazdasági Egyesület 1916-ban tiszteleti tagjává választotta és 16 éve az Egyesület növénytermelési szakosztályának alelnöke.

A közöltekből kitűnik, hogy Kerpelyben a legszerencsésebb módon egyesült a szaktudós és gyakorlati gazda, a kísérletező kutató és a megfigyeléseit közvetlenül a gyakorlatra alkalmazó tanár és szakíró, a ki méltán érdemes arra, hogy Akadémiánk tagjai közé sorozza. Meggyőződésünk, hogy a magyar mezőgazdasági tudományok érdemes művelőinek sorából ő a legilletékesebb arra, hogy Akadémiánkon a gyakorlati élettel szorosabb kapcsolatban álló mezőgazdasági tudományok legfontosabbikát, a növénytermelést képviselje és bízva bízunk abban, hogy benné a Magy. Tud. Akadémia tevékeny, lelkes és buzgó munkást is fog találni.

Mindezek alapján Akadémiánk levelező tagjául való megválasztását melegen ajánljuk.

Budapest, 1918 márczius hó 7.

Mágocsy-Dietz Sándor r. t.

Istvánffy Gyula l. t.

Sigmond Elek l. t.

XX.

DR. MAREK JÓZSEFET, az állatorvosi főiskolán a bel-orvostan ny. r. tanárát, az Akadémia III. osztályának B) alosztályába *levelező taguk* ajánljuk.

Dr. Marek tanszékén, laboratóriumában és a szakirodalom terén harmadfél évtized óta kifejtett széleskörű, eredményekben gazdag és több tekintetben alapvető munkássága révén ezidőszerint az állatorvosi belorvostannak külföldön is általánosan elismert legtekintélyesebb képviselője. Önálló kutatásaival az orvosi tudomány fontos problémáit oldotta meg, a szakirodalmat az orvosi tudomány minden ágazatában alapos tájékozottságra valló nagyértékű munkákkal gyarapította és odaadó tanári működésével kiváló módon járult hozzá a hazai állatorvosi szakoktatás korszerű fejlesztéséhez.

Nagyszámú tanulmányai és értekezései közül a következőket emeljük ki:

Az *idegkörtan* körében az *elektrodiagnostikára* vonatkozó tanulmányában nagyon részletes vizsgálatokkal megállapította a házi állatokon a mőtörös pontokat, valamint az idegek farádos és galvános ingerlékenységének normális értékeit s azzal megvetette az alapját az elektrodiagnostika alkalmazásának az állatorvosi gyakorlatban. A *lovak tenyészbébaságáról* a modern neuro-histologia technikai eszközeinek igénybevételével, a korábbi felfogással szemben kimutatta, hogy a betegség tünetei kizárólag polyneuritis következményei, további vizsgálatok során pedig megállapította, hogy a Magyarországon észlelt betegséget is trypanosomák okozzák. Hasonló vizsgálatokkal tetemesen bővítette a klinikai és szövettani ismereteket a *kakasok polyneuritiséről*, a *Neuritis caudae equinae* nevű lóbetegségről, „*Vitás kérdések az állati psychologia köréből*” című tanulmányában pedig az állati psyche fejlődését a physiologiai alapját magyarázta.

Az *orvosi diagnostika* tudományos fejlesztéséhez járult hozzá azzal a tanulmányával, melyben leleményesen összeállított akustikai kísérletekkel és magaszerkesztette resonátorok felhasználásával a *lélekzési zörejek és kopogtatási hangok* keletkezésének jórészt új és a physika törvényeivel egyező magyarázatát adta. A *takonykór megállapítása biológiai eljárásokkal* című dolgozata százakra menő megfigyeléseivel és kísérleteivel alaposan tájékoztat az allergiás és szero-diagnostikai eljárások biológiai alapjairól, gyakorlati alkalmazásáról és diagnostikai jelentőségéről.

A *bélfodri verőerek elzárásával* kísérleti állatokban megállapította, hogy az elzárt verőérben a vérnyomás nem eshetik 0-ra s ezért nem is jöhet benne, valamint a hozzá tartozó érhálózatban létre vissza-

felé haladó véráramlás, hanem az ilyenkor keletkező véres beszűrődés csak a közlekedő erekből elégtelen nyomás alatt odahaladó vérnek kiszivárgása folytán támad, míg az összes anastomosisok elzárásának teljes vértelenség és szövetelhalás a következménye.

A *therapia* körébe tartozó tanulmányai közül alapvető a *lovak hevenyész gyomortágulásáról* írt munkája, melyben e bántalom önálló ismertetése kapcsán a lovakra vonatkozóan addig ismeretlen és lehetetlennek tartott gyomoresapolás és gyomormosás technikáját kidolgozta és az állatorvosi gyakorlatba bevezette. A *digitalis-theraphiáról* szóló terjedelmes tanulmánya klinikai észleletek és állatkísérletek alapján kimutatta, hogy a beteg szívizom a szívgyöngöseség foka szerint különböző módon reagál a digitalis-készítmények szokásos dosisaira, hogy a mérgezés első jele a kihagyó érverés az ingerületvezetés zavara folytán s hogy csak ismert hatásmértékű készítmények alkalmazása czél szerű. A *mételykóról és gyógyításáról* írt egyik dolgozat kísérletek alapján kimutatja a kamala ölü hatását a májban levő Distomum hepaticumra, majd folytatólag azt, hogy a különben hatékony páfránykivonatban levő féregölő anyagok felszívódását a máj felé az őket oldatban tartó növényi zsírok akadályozzák s hogy ezzel szemben a lipoidokban oldható anyagokban feloldott filix-anyagok jól szívódnak fel és biztosan előlik a májban tartózkodó mételyeket. A hazánkban termő páfrányok filix-anyagtartalmának megvizsgálása után eredeti módszer szerint gyógyszerrel állított elő, mely az igen nagy gazdasági károkat okozó s korábban gyógyíthatatlan betegség nagyon hatékony orvosságának bizonyult.

Ezen és egyéb tanulmányaihoz, melyek közül még a *hasnyálmirigy szírszövetnekrosisa* és a *sértésvész okozta szöveti elváltozásokra* vonatkozókat említjük meg, csatlakozik két nagyszabású kézikönyv.

Az egyik a *Klinikai diagnosztika* című munka, mely előbb magyar, majd, jóval terjedelmesebb alakban, német nyelven jelent meg és a tárgyat az állatorvostanban először ismerteti minden irányban kimerítő részletességgel és nagy alapossággal. A német kiadás, mely *Lehrbuch der klinischen Diagnostik der inneren Krankheiten der Haustiere* címen 1912-ben 957 nagy negyedréti lapon 465, részben színes szöveggel és 26 színes táblával jelent meg, méltón sorakozik a legkiválóbb hasonló orvosi munkák mellé, az állatorvosi irodalomban pedig egyedül áll a maga nemében.

A másik munka az *Állatorvosi belgyógyászat*, mely magyar nyelven 1904-ben, német nyelven pedig *Spezielle Pathologie und Therapie der Haustiere* címen első ízben 1906-ban, negyedik ízben pedig 1913-ban, ezúttal két kötetben 1088 és 1144 nagy negyedréti lapon, 438 részben színes képpel és 19 táblával jelent meg. A munkában, melyben a fertőző betegségekről szóló részt Hutýra Ferencz írta, Marek a szervek betegségeit tárgyalja rendszeresen és sok részben saját klinikai tapasztalatai és vizsgálatai alapján. Értékét legjobban illusztrálja az a tény,

hogy terjedelmes volta ellenére hét év alatt négy kiadást ért s hogy közben angol (eddig két kiadás), orosz és olasz nyelvre lefordították, a mi a hasonló külföldi orvosi munkák között is ritkítja párját.

Lenhossék Mihály r. t.

Hutýra Ferencz l. t.

Preisz Hugó l. t.

XXI.

Dr. PAPP KÁROLY budapesti ny. rk. egyetemi tanárt a M. Tud. Akadémia Mennyiség- és Természettudományi osztály B) alosztályában betöltésre váró levelező tagsági helyek egyikére megválasztásra ajánljuk.

Sokoldalú tevékenységben telt el ajánlottunk élete azóta, hogy 20 év előtt első tudományos munkája megjelent. Irodalmi munkáinak száma azok fordításával jóval meghaladja a 100-at és eredeti, nagyrészt kutatásokon alapuló tudományos közleményei 46-ra rúgnak.

Műegyetemi assistens korában tett külföldi utazásokban, külföldi egyetemeken és múzeumokban való hosszabb tanulása széles látókört adott Papp Károlynak nemcsak a stratigraphiai, palaeontologiai földtan elméleti részeiben, hanem a gyakorlati geologia terén is, — emellett a m. kir. földtani intézetben 15 évig viselt geológusi tiszt-ségei pedig az országos részletes felvételek munkájában bőséges külső gyakorlatot nyújtottak neki.

Mint ékes tollú, népszerű tudományos írónak is érdemei vannak a földtani disciplinák elterjesztésében és megkedveltetésén. Mi sem bizonyítja ezt meggyőzőbben, mint az a körülmény, hogy a Magyarhoni Földtani Társulat tagjainak száma az ő titkársága alatt 1910-től 1917-ig 393-ról 750-re emelkedett. Érdemes munkásság fűződik Papp Károly nevéhez a földtannak gyakorlati érvényesítésében is. Az erdélyi földgáz megtalálása körül ő is lelkesen dolgozott; a magyar birodalom vasérc- és szénkészleteinek tudományos ismeretek alapján történt összeállításával pedig maradandó becsű, hasznos munkát végzett. E téren megjelent rendkívüli szorgalommal és nagy fáradtsággal készült munkái nemcsak itthon, hanem az egész földkerekség szakköreiben ismertté tették Papp Károly nevét.

Fáradhatatlan és lelkiismeretes munkásságú tagot ajánlhatunk benne a M. Tud. Akadémiának. Életrajzát s működésének főbb vonásait a következőkben vázoljuk:

Papp Károly Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyének Tápiai községében, 1873 november 4-én született. Középiskoláit a jászberényi, szegedi és az iglói főgimnáziumban végezte; 1890—1894 között a budapesti kir. magy. tudományegyetem bölcsészettudományi karán a természetrajzi tárgyakat hallgatta, 1898-ban a természetrajz-, föld-

rajzi középiskolai tanári oklevelet. 1900-ban (geológiai-palaeontológiai, mineralógia-petrographiai és geographiai) bölcsészetdoctori oklèvelet szerzett. 1894-ben helyettes tanár volt a budapesti I. kerületi kath. főgimnáziumban. 1895-től 1900-ig a kir. József Műegyetem technikai geológiai tanszéke mellett Lóczy Lajos és Schmidt Sándor alatt tanársegédi állást töltött be. 1900-ban egy esztendei ösztöndíjas szabadsággal a boroszlói egyetemen Frech Frigyes intézetében tanult. Ugyanez évben lett a m. kir. földtani intézet geológusává, a honnét mint osztálygeológus legfelsőbb apostoli királyi elhatározással 1915. év végén a budapesti k. m. tudományegyetem földtani tanszékére ny. rk. tanárrá kineveztetett.

Számos külföldi utazásban volt része. 1897 nyarán Lóczy vezetése alatt Entz Géza és Lörenthey Imre társaságában Boszniát, Hercegovinát és Dalmáciát járta. 1898-ban Déchy Mór VI-ik kaukázusi expedíciójában vett részt Hollós László botanikussal; a Fekete-tenger partvidékét, Kubán és Dagesztán jégárjait vizsgálták. 1899 tavaszán Lóczy Lajossal és Lörentheyvel Olaszország vulkanjait és Szicília kénbányáit, majd 1900 őszén Rügen-szigetet látogatta meg. 1901-ben Münchenben és Bolognában meghatározta a Déchy-féle expedíciók palaeontológiai gyűjtését és egy sopronmegyei delfin-maradványt írt le.

1908 tavaszán a németországi és keletgalicziai kálisóbányákat tanulmányozta. 1913-ban a földtani intézet 7 geológusával Olaszország összes vulkáni vidékeit beutazta.

Hazánkban 1901 óta a nyári évszakban rendezett országos földtani fölvételek körében az erdélyi Érczhegységet járta. E körből származó egyik munkájával a k. magy. természettudományi társulat Bugát-díját nyerte el. Hivatalos kiküldetések 1906—1908 között Papp Károlyt az ország keleti részeibe gyakran eljuttatták.

Az erdélyi földgáz kutatása körül kifejtett buzgólkodását Ő Felsége 1909-ben a Ferencz József-rend lovagkeresztjével tüntette ki.

Hivatalos megbízásból készítette Papp Károly a *Magyar birodalom vasércz- és kőszénkészleteit* tartalmazó, 964 oldalra terjedő, számos rajzzal, térképpel és táblázattal kísért 1916-ban megjelent hatalmas munkáját, melyet a Stockholmi 1910-iki és Torontoi (Canada) 1913. évi nemzetközi földtani congressusok kiadásában megjelent kivonatos közlemények alapján nagy fáradsággal állított össze. E munka nevét maradandóan ismertté teszi.

Tudományos, ismeretterjesztő és gyakorlati művei közül a legfontosabbakat következőképen soroljuk fel.

A) Tudományos közleményei:

A fornai eocén-medence a Vértesben. 1 térképpel, 1 táblával. Budapest, 1897. — Éles kavicsok Magyarország hajdani pusztáin. Budapest, 1899. — A parádi Cseviceze forrásról. 1905. — Heterodelphis leiodoritus n. f. 2 táblával, 10 ábrával. 1904. Miskolcz környékének

geológiai viszonyai. 1—46. old. 1 térképpel, 20 ábrával. 1907. — A Kaukázus kövületei. 1907. — A kissármási gázkút Kolozs megyében. 2 táblával, 6 ábrával. 1—34. old. 1912. — Bucsony környéke Alsó-fehér vármegyében. 1—54. old. 2 táblával és 16 ábrával 1914 és a Magyar birodalom Vasércz- és Kőszénkészlete. 1 térképpel, 255 ábrával 1—964. old. 1916.

B) *Ismeretterjesztő közleményei:*

A föld anyaga és fejlődése. A Műveltség könyvtára. 1906. IV. kötetében 1—168. old. 113 ábra és 20 melléklet. 1906. — Bányászat és Kohászat. A Technika vivmányai. 2-ik kiadásában 367—422. old., a 311—337. ábrákkal. 1908. — A bányászkodás közérdekű részeitől. 1914.

C) *Gyakorlati geológiai irányú közleményei*

közül a legfontosabbak: Die Goldgrube von Karács-Czebe in Ungarn. Zeitschrift für praktische Geologie XIV., Pag. 305—315 mit d. Fig. 86—90, Berlin. — Die im ungarischen Staatsgebiete vorhandenen Eisenerzvorräte. Stockholm, 1910. Pag. 178—295. — Les ressources houillères de la Hongrie. Torontó. Pag. 961—1012. Vol. III. 1913. — A szlavoniai Darivár hévízü fürdő védőterülete. A m. kir. Földtani intézet kiadványa. 1910. 1—35. old. 9 ábrával.

E munkálatainak nagy része idegen nyelveken, leginkább németül is megjelent.

Mindezek után újból melegséggel ajánljuk dr. Papp Károlynak levelező taggá való megválasztását.

Budapest, 1918 február 12-én.

Koch Antal r. t.

Lóczy Lajos r. t.

Schafarzik Ferencz r. t.

Inkey Béla l. t.

XXI.

SOÓS LAJOS nemzeti múzeumi igazgatóórt, egyetemi magántanárt és a budapesti Állatorvosi Főiskolán az állattan előadóját a III. osztály B) alosztályába *levelező tagnak* ajánljuk. Soós Lajos 1903-ban lépett a Magyar Nemzeti Múzeum szolgálatába és azóta állandóan a csigák és kagylók tüzetes tanulmányozásával, s elsősorban a magyar Mollusca-fauna kutatásával foglalkozik. Kutatásai, mint dolgozatainak alábbi jegyzékéből kitűnik, a malakologia minden területére kiterjednek; 1904 óta, a mikor első dolgozata megjelent, gyorsan követték egymást rendszertani, faunisztikai, histológiai és anatómiai dolgozatai, melyek mindegyikében kitűnő szakavatottságról és rátermett-

ségről tett tanúságot. A magyar fauna Pomatias-fajairól szóló dolgozatát, melyben biztos kézzel taglalta rendszertani tekintetben ezt a nehéz nemet, s a melyben meggyőzően fejtegette az egyes fajok származástani kapcsolatát, valamint a fajformáló tényezők kérdését, a K. M. Természettudományi Társulat 1914-ben a Margó-díjjal tüntette ki. Mindezek a dolgozatai mintegy előmunkálatai annak a magyar Mollusca-faunának, melynek megírására Akadémiánk Matematikai és Természettudományi Bizottságától megbízást nyert. E készülő mű egyik alkotórészének tekinthető legújabban megjelent ama terjedelmes dolgozata, a melyben önálló vizsgálatok alapján mintegy 50 magyarországi fajnak teljesen ismeretlen vagy legfeljebb csak hiányosan ismert anatómiáját írta meg. Nem kis érdeme e dolgozatnak, hogy sok, nagyon apró termetű faj anatómiáját derítette ki, oly fajokét, a melyeknek vizsgálata éppen kicsinyiségük miatt nagyon nehéz, úgyannyira, hogy a leggyakorlottabb anatomusok között is alig egy-kettő akad, a kinek hasonló nagyságú fajokról helyes anatómiai képet sikerült szereznie. Mollusca-faunánk eredetének kérdése kapcsán Soós újabban az ásatag Mollusca-anyagot is tanulmányai körébe vonta s e téren mozgó egyetlen dolgozata máris jelentősen hozzájárult a fontos kérdés megvilágításához.

Közben más, jelesen cytologiai kérdések is foglalkoztatták, s hogy e téren is milyen sikeres munkásságot fejtett ki, bizonyítja az, hogy a *Helix arbustorum* spermiogenesiséről szóló dolgozatát Akadémiánk 1910-ben a Vitéz-féle pályázat alkalmával külön díjra érdemésítette, és hogy Simroth lipcei egyetemi tanár a Bronn-féle nagy zoologiai műben a Pulmonáták chromatinreduktiójának kérdését és spermiogenesisét teljesen e dolgozat alapján tárgyalja és egy táblára való rajzát is átvészi.

Mint az Állattani Közleményeknek immár 11 év óta szerkesztője Soós Lajos e folyóirat tudományos színvonalát magas fokon tartotta és zoologiai irodalmunk nyelvének magyarossá tételében szintén nagy érdemeket szerzett. Munkakedvét és erejét bizonyára csak növelné, ha a tek. Akadémia öt másfélévtizedes tudományos munkásságának elismerésül és további buzdításul levelező tagjai sorába felvenni méltóztatnék.

Soós Lajos dolgozatainak jegyzéke, a kisebb ismeretterjesztő közlemények, ismertetések és bírálatok elhagyásával, a következő:

1. Magyarország Helicidái. (Állattani Közlemények, III. köt., 1904, 134—184. l.)
2. Magyarországi új Helicidák. (Annales Mus. Hung., II. köt., 1904, 292—95. l.)
3. A vetési varjú (*Corvus frugilegus*) hasznos és káros volta a közfelfogás szerint. (Aquila, XI. köt., 1904, 328—352. l.)
4. A puhatestűek származásának főbb elvei. (Állatt. Közl., IV. köt., 1905, 126—39 és 187—197. l.)
5. A tüdőscsigák köpenyszerveinek alaktani viszonyairól. (Ugyanott, V. köt., 1906, 25—47. l.)
6. A magyarországi *Neuritinák* kérdéséhez. (On Hun-

- garian Neritinae). (Ann. Mus. Hung., IV. köt., 1906, 450—462. l.) 7. A koresok formálódásának törvénye. (Pótfüzetek a Természet-tudományi Közlöny 1906. évi 38. kötetéhez, 103—112. l.) 8. A Campylaea coeruleans anatómiája és rendszertani helye. (Állatt. Közl., VII. köt., 1908, 21—25. l.) 9. Új csigánem a magyar faunában. (Ugyanott, 32—34. l.) 10. Magyarországi új Clausiliák. (Some new Clausiliae from Hungary.) (Ann. Mus. Hung., VI. köt., 1908, 384—388. l.) 11. Magyarországi új csigafaj. (Un Gastéropode nouveau de Hongrie.) (Ugyanott, 298. l.) 12. Az állatok rendszere. (A műveltség könyvtára, V. köt., 595—670. l.) 13. Az élősködő csigákról. (Természet-tudományi Közl., XL. köt., 1908, 361—69. l.) 14. Anatomy and systematic position of Campylaea coeruleans. (Annal. Mus. Hung., VI. köt., 1909, 40—45. l.) 15. A Helix arbustorum him csirasejtjének fejlődése. (Spermiogenesis of Helix arbustorum.) (Annal. Mus. Hung., VIII. köt., 1910, 231—343. l.) 16. A Planorbis corneus him csirasejtjének szerkezete. (Állatt. Közl., IX. köt., 1910, 1—15. l.) 17. A csigapeték elsatnyulása. (Ugyanott, X. köt., 1911, 1—14. l.) 18. Degeneration and phagocytosis of the egg-cells of the Gastropods. (Annal. Mus. Hung., IX. köt., 1911, 283—91. l.) 19. On a collection of Landshells from New Guinea and adjacent Islands. (Ugyanott, 345—56. l.) 20. A Molluscaé harántesikós izmairól. (Állatt. Közl., XI. köt., 1912, 99—104. l.) 21. A Pleurotomaria-nem. (Ugyanott, XII. köt. 1913, 14—21. l.) 22. A magyar fauna-terület Pomatiasai. (Ugyanott, 151—78 és 193—224. l.) 23. Az igazgyöngy. (A Tenger, III. köt., 1913, 67—86. l.) 24. A Nagy-Alföld Mollusca-faunájáról. (Állatt. Közl., XIV. köt., 1915, 147—73. l.) 25. A magyarországi Neritinák ivarkészülékéről. (Ugyanott, XV. köt., 1916, 135—57. l.) 26. A brassói Fortyogóhegy praeglacialis csigafaunája. (Die präglaciale Molluskenfauna des Fortyogóberges bei Brassó.) (Barlangkutatás, IV. köt., 1916, 141—50 és 189—96. l.) 27. Vizsgálatok a magyarországi Pulmonáták rendszer-tani anatómiája köréből. (Zur systematischen Anatomie der ungarischen Pulmonaten.) (Annal. Mus. Hung. XV. köt., 1917, 1—165. l.)

Horváth Géza r. t.

Kertész Kálmán l. t.

